

Stichting Pensioenfonds Robeco

Jaarrapport 2013

INHOUDSOPGAVE

Pagina

A	Karakteristieken van het pensioenfonds	3
B	Kerncijfers	9
C	Verslag van het Verantwoordingsorgaan	12
D	Verslag Intern Toezichtsorgaan	15
E	Verslag van het bestuur	20
	Bestuursverslag	21
	Beleggingenparagraaf	27
	Risicoparagraaf	29
	Verslag van de Vermogensbeheerder	33
	Financiële paragraaf	36
	Toekomstparagraaf	39

JAARREKENING

1	Balans per 31 december 2013	41
2	Staat van baten en lasten over 2013	42
3	Kasstroomoverzicht 2013	43
4	Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	44
5	Toelichting op de balans per 31 december 2013	50
6	Toelichting op de staat van baten en lasten over 2013	68

OVERIGE GEGEVENS

1	Toeslagverlening	75
2	Uitvoeringsovereenkomst	75
3	Wijzigingen 2014	75
4	Resultaatverdeling	76
5	Actuariële verklaring	77
6	Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	79

BIJLAGEN

1	Verloopstaat deelnemers	82
---	-------------------------	----

A KARAKTERISTIEKEN VAN HET PENSIOENFONDS

KARAKTERISTIEKEN VAN HET PENSIOENFONDS

Stichting Pensioenfonds Robeco is per 1 januari 1971 opgericht. Het doel van het fonds is het verzorgen van een pensioenvoorziening voor de werknemers van Robeco Nederland BV. Het pensioenfonds wil een slagvaardige financieel gezonde non profit organisatie zijn die een moderne pensioenregeling tegen een acceptabele kostprijs op inzichtelijke wijze uitvoert en daarover op transparante wijze verantwoording aflegt.

Hierbij is gekozen voor het uitbestedingsmodel, inhoudende dat diverse taken zijn uitbesteed aan zeer gespecialiseerde uitvoerders. Daarnaast heeft het pensioenfonds expliciet gekozen voor eenvoud en beheersbaarheid door wijzigingen in regelingen zoveel mogelijk voor een ieder te laten gelden.

Bestuur

Het bestuur is verantwoordelijk voor het beheer van het pensioenfonds en het uitvoeren van de door de werkgever toegezegde pensioenregeling, waaronder het doen van pensioenuitkeringen aan gepensioneerden en nabestaanden van (niet-actieve) deelnemers. Onderdeel van deze verantwoordelijkheid is het uitvoeren van interne controlemaatregelen gericht op de juiste en volledige registratie van de gegevens van het pensioenfonds.

Het bestuur heeft bevoegdheden krachtens de statuten en reglementen alsmede de hiermee verbonden uitvoeringsbesluiten, de uitvoeringsovereenkomst, tot het verrichten van betalingen en het aangaan van contractuele verplichtingen met derden.

De samenstelling van het bestuur per einde jaar is als volgt:

Naam	Functie	Vertegenwoordiging	Lid sinds	Einde zittingsduur ¹
Ivo Frielink	Voorzitter	Werknemer	20-06-2007	Mei 2015
Jurgen Stegmann	Lid	Werkgever	17-11-2011	Onbepaald
Tom Steenkamp	Lid	Werkgever	19-07-2011	Onbepaald
Martine Snoek	Lid	Werkgever	12-12-2013	Onbepaald
Hans Roodhorst	Lid	Werknemer	19-07-2011	Mei 2015
Harry Horlings	Piv. Lid	Werknemer	10-12-2013	Mei 2017
Wilma de Groot	Piv. Lid	Werknemer	10-12-2013	Mei 2017
Cees van Breugel ²	Lid	Gepensioneerden	19-07-2011	Onbepaald
Gerard de Bruin ²	Piv. Lid	Gepensioneerden	03-11-2008	Onbepaald

Edith Siermann en Ed Vermeulen hebben hun bestuurswerkzaamheden neergelegd in april 2013.

¹ De benoemingsduur is vier jaar. Omdat de benoeming pas formeel in gaat nadat DNB haar goedkeuring heeft verleend, is als "eindtijd" opgenomen de vergadering waarin de jaarrekening wordt goedgekeurd. Dat is veelal in mei.

² De vertegenwoordigers van de gepensioneerden ontvangen een vergoeding van € 6.000 per jaar.

Directie

Het bestuur kan tot wederopzegging één of meerdere directeuren benoemen. De directeur is eindverantwoordelijk voor alle operationele zaken en is het primaire aanspreekpunt voor Syntrus Achmea en Robeco Institutional Asset Management BV (RIAM). Tevens is de directeur verantwoordelijk voor de voorbereiding en de afhandeling van bestuursvergaderingen. Gegeven de formele verantwoordelijkheid blijft het bestuur het aanspreekpunt voor de toezichhouders. In 2013 was Hendrik Bulle directeur van het pensioenfonds.

Verantwoordingsorgaan

Het bestuur legt verantwoording af aan het Verantwoordingsorgaan (VO) over onder andere het beleid, uitvoering beleid en naleving van Principes voor Goed Pensioenfondsbestuur.

Het Verantwoordingsorgaan is in 2007 ingesteld en in 2013 als volgt samengesteld:

Werknemers:	Arjan van Dongen Paul van Homelen	Voorzitter vanaf 1 februari 2013 Plaatsvervanger van Arjan van Dongen
Vereniging van Gepensioneerden:	Wim Moerman Joost Rijnboutt	Plaatsvervanger van Wim Moerman
Werkgever:	Monique Donga Floris Luiten	Plaatsvervangend voorzitter vanaf 1 februari 2013 Plaatsvervanger van Monique Donga vanaf 1 oktober 2013

Ruud van Steen is per 1 februari 2013 uit dienst getreden bij Robeco. Arjan van Dongen is hem opgevolgd als voorzitter. Monique Donga is de opvolger als vertegenwoordiger van de werkgever.

De leden van het VO ontvangen geen vergoeding.

Het verslag van het Verantwoordingsorgaan treft u aan op bladzijde 12.

Intern Toezichtsorgaan

Deze commissie wordt door het bestuur van het fonds benoemd en heeft tot taak het functioneren van het bestuur kritisch te bezien.

Het bestuur van het fonds blijft echter ten volle verantwoordelijk. De formele bevoegdheden van het Intern Toezichtsorgaan (ITO) zijn beperkt. Wel heeft het ITO de mogelijkheid om indien zij dat nodig acht met de toezichthouders DNB & AFM te overleggen c.q. te informeren. Het ITO rapporteert aan het bestuur en bespreekt de rapportage en de eventuele daarop voorgenomen bestuursbesluiten met het Verantwoordingsorgaan. De bevindingen worden in het jaarverslag vermeld.

Het bestuur heeft in 2009 bewust gekozen voor een ITO bestaande uit een drietal personen.

De reden om voor deze vorm te kiezen is de verwachting dat hiermee de meeste toegevoegde waarde wordt geleverd doordat dit orgaan voor een langere tijd is verbonden aan het pensioenfonds. Daarbij is vooral gezocht naar een personele bezetting die een aanvulling biedt op de bestaande organen of reeds bestaande controlerende instituties zoals accountants en actuarissen.

Het Intern Toezichtsorgaan bestaat uit de volgende leden:

Fieke van der Lecq (voorzitter)

Fokko Covers

Sako Zeverijn

Sako Zeverijn is de opvolger van Gilles Izeboud die in mei 2013 is teruggetreden. De leden van het ITO ontvangen ieder een vergoeding van € 6.000 per jaar, eventueel te vermeerderen met omzetbelasting.

Het ITO heeft in 2013 met name de aandacht gericht op:

- 1 Voorbereiding implementatie Wet Versterking Bestuur
- 1 Voorbereiding implementatie nieuwe toetsingskader
- 1 Aanpassing regeling 2014

Het verslag van het Intern Toezichtsorgaan treft u aan op bladzijde 15.

Deelnemersvergadering

In 2013 is er geen deelnemersvergadering geweest.

Beleggingsadviescommissie

Deze commissie is formeel op 19 januari 2011 van start gegaan. Door het bestuur is bewust gekozen om de commissie samen te stellen uit personen die niet direct bij het beleggingsproces zijn betrokken. De Commissie adviseert het bestuur over het te voeren beleggings- en balansbeheerbeleid, alsmede over de aan lange termijnstudies ten grondslag liggende uitgangspunten. De uitvoeringsorganisatie legt hiertoe beleidsvoorstellen voor aan de Commissie. De advisering behelst niet het niveau van ALM-risico dat het bestuur wenst te lopen en evenmin de invulling van aspecten van market timing of tactisch beleggingsbeleid.

De commissie bestaat uit:

Eduard van Gelderen (voorzitter)	chief investment officer capital markets (APG Asset Management)
Monique Donders	directeur risk management Robeco
Ronald Doeswijk	chief strategist Robeco

Vanuit het bestuur zijn Tom Steenkamp, Ivo Frielink en Martine Snoek aanwezig bij de BAC vergaderingen.

De voorzitter ontvangt per vergadering een vergoeding van € 1.500.

Chris van der Oord is aanwezig namens de vermogensbeheerder RIAM.

Uitvoeringsorganisaties

Naast de bovenstaande interne organen heeft het fonds ook meerdere uitvoeringsorganisaties aangesteld. In het navolgende een beschrijving van de partijen die door het fonds worden ingeschakeld.

Administrateur

De deelnemers- en rechtenadministratie is door het pensioenfonds uitbesteed aan Syntrus Achmea. Tevens draagt Syntrus Achmea zorg voor de aanlevering van de gegevens van Pensioenfonds Robeco aan het Nationaal Pensioen Register. Het contract met Syntrus Achmea loopt tot eind 2014.

Herverzekeraar

Het pensioenfonds heeft met ingang van 2010 het overlijdens- en arbeidsongeschiktheidsrisico verzekerd bij Zwitserleven door middel van een stop loss verzekering waarbij een eigen risico (eigen behoud) is overeengekomen. Deze verzekering loopt tot eind 2014.

Vermogensbeheerder

Het vermogensbeheer is uitbesteed aan Robeco Institutional Asset Management BV (RIAM). Wel is de vorm in 2013 gewijzigd. RIAM vervult de rol van fiduciair beheerder, die na het vaststellen van het beleggingsbeleid, het pensioenfonds adviseert over de managers selectie. Hiermee wordt invulling gegeven aan het vermijden van mogelijke conflicts of interest gegeven het feit dat de aangesloten werkgever onderdeel uitmaakt van de vermogensbeheerder.

Ook al wordt het vermogensbeheer uitbesteed, uitgangspunt blijft dat het bestuur, conform de eisen van de Pensioenwet verantwoordelijk is voor de juiste uitvoering van de uitbestede taken. In alle handelingen moet het belang van de (gewezen) deelnemers en gepensioneerden voorop staan.

Het verslag van de vermogensbeheerder treft u aan op bladzijde 33.

De beleggingsadministratie van de beschikbare premieregeling wordt uitgevoerd door Robeco Pension Providers. De deelnemersadministratie van de beschikbare premieregeling wordt uitgevoerd door Syntrus Achmea.

Compliance officer

Door het bestuur is mevrouw Marlies Brockhus tot compliance officer benoemd van het fonds. Marlies Brockhus is werkzaam bij de afdeling group compliance van de aangesloten werkgever. Indien mogelijk wordt aansluiting gezocht bij de compliance policies die gelden bij de aangesloten werkgever.

In 2013 hebben zich geen gebeurtenissen voorgedaan die strijdig zijn met de door het fonds en aangesloten werkgever geformuleerde compliance policies.

Externe ondersteuning / adviserend actuaris

In 2013 is op ad hoc basis overleg gevoerd met drs. Kristel Kusters-van Meurs AAG van Mercer (Nederland) B.V. over de ontwikkelingen op pensioengebied.

Controlerend accountant

Het pensioenfonds heeft PricewaterhouseCoopers Accountants NV (PwC) aangesteld als controlerend accountant. PwC is bekend met de administratieve omgeving waarin Syntrus Achmea de administratie voert. De eindverantwoordelijkheid ligt bij de heer S.A. van Kempen RA.

Voor wat betreft de controle op de beleggingen heeft PwC gebruik gemaakt van controles die al door de accountant van RIAM zijn uitgevoerd.

Certificerend actuaris

Mike Pernot AAG, verbonden aan Aon Hewitt, is over 2013 de certificerend actuaris van het fonds. Hij volgt Anton den Hartogh op die de maximale termijn, waarbinnen een certificerend actuaris het pensioenfonds mag toetsen, had bereikt. Bij de certificering wordt gebruik gemaakt van de actuariële berekeningen van Syntrus Achmea.

Kenmerken van de pensioenregeling

De 2013 regeling is een getrapte regeling. Tot een bepaald inkomensniveau is er sprake van een vaste toezegging (defined benefit), boven dit inkomensniveau stelt de werkgever een premie beschikbaar (defined contribution). Daarnaast kan de werkgever aan de medewerker, die voor 1 september 2010 in dienst was, nog een beschikbare premie toekennen als vervanger van het prepensioen.

- „ Middelloonregeling tot een maximum van salarisschaal 100 (2013: €77.086);
- „ Boven het maximum van schaal 100 geldt een beschikbare premie die echter ook als loon kan worden uitbetaald. De beschikbare premie bedraagt het maximum van de fiscale staffel (kolom II van het Besluit Beschikbare premiestaffels);
- „ Pensioenrichtleeftijd 65 jaar;
- „ Pensioengevend inkomen: 12 maal het vaste maandsalaris, vermeerderd met de vakantietoeslag tot het gemaximeerde bedrag van einde schaal 100 (2013: €77.086) berekend op full time basis;
- „ Franchise: € 15.206;
- „ Opbouwpercentage 2,25% middelloon voor medewerkers in dienst voor 1 september 2010. Voor medewerkers op of na die datum vindt opbouw plaats op basis van 2% middelloon;
- „ Partnerpensioen 70% van het ouderdomspensioen;
- „ Wezenpensioen 14% van het ouderdomspensioen.

n Het pensioenfonds kent een voorwaardelijke toeslagambitie van 90% op langere termijn.

In de opbouwfase ligt bij de beschikbare premieregeling het beleggingsrisico geheel bij de (gewezen) deelnemer. Door het aanbieden van life cycling kan de deelnemer het beleggingsbeleid laten invullen door Robeco Pension Providers. Er wordt dan deelgenomen in het beleggingsbeleid zoals dat door Robeco Pension Providers wordt geadviseerd. Hierbij wordt het risico teruggebracht naarmate de resterende beleggingshorizon korter wordt. De deelnemer kan ervoor kiezen om zelf het beleggingsbeleid in te vullen, in dit geval draagt de deelnemer de verantwoordelijkheid voor de gemaakte beleggingskeuzes. De deelnemer dient dan wel een doelrisicoprofiel in te vullen. Robeco Pension Providers zal dan de portefeuille monitoren.

B KERNCIJFERS

KERNCIJFERS

Deelnemers, gewezen deelnemers en gepensioneerden

Aantal ultimo	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004
Deelnemers	813	891	906	935	958	1.059	1.065	1.013	985	1.077
Gewezen deelnemers	1.541	1.474	1.445	1.412	1.397	1.104	992	917	886	791
Gepensioneerden	204	201	176	164	162	170	157	151	146	135
Totaal	2.558	2.566	2.527	2.511	2.517	2.333	2.214	2.081	2.017	2.003

Technische voorzieningen, stichtingskapitaal en reserves, belegd vermogen en dekkingsgraad

(Bedragen x €1 miljoen)	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004
Technische voorzieningen										
- voor risico pensioenfonds	296,0	317,4	271,4	224,9	193,8	191,8	137,9	136,5	138,9	128,6
- voor risico deelnemers	39,8	36,7	33,6	34,5	30,5	23,8	30,3	29,2	22,9	17,6
	335,8	354,1	305,0	259,4	224,3	215,6	168,2	165,7	161,8	146,2
Stichtingskapitaal en reserves	82,6	33,3	24,4	43,5	37,3	10,1	59,4	50,7	29,4	19,7
Beleggingen										
- voor risico pensioenfonds	384,2	350,8	296,7	271,9	235,0	185,9	195,3	184,7	167,7	146,3
- voor risico deelnemers	39,8	36,7	33,6	34,5	30,5	23,8	30,3	29,2	22,9	17,6
	424,0	387,5	330,3	306,4	265,5	209,7	225,6	213,9	190,6	163,9
Liquide middelen	2,0	2,5	2,2	1,5	1,4	3,6	1,9	6,4	1,7	1,9
Saldo overige activa en passiva	-7,2	-2,7	-3,0	-5,0	-5,3	12,5	0,1	-2,1	0,5	0,1
Totaal belegd vermogen	418,8	387,3	329,5	302,9	261,6	225,8	227,6	218,2	192,8	165,9
Aanwezige dekkingsgraad *	125%	109%	108%	117%	117%	105%	143%	137%	121%	115%
Vereiste dekkingsgraad *	118%	118%	119%	120%	117%	115%	120%	121%	-	-
Gehanteerde gemiddelde rente per ultimo boekjaar	2,73%	2,27%	2,74%	3,4%	3,82%	3,86%	4,97%	4,25%	-	-
	****	****	***			**				

**** Het pensioenfonds hanteert de actuele rente 2,73% (2012: 2,27%), gebaseerd op de 1-maands RTS die is bepaald door het omzetten van swap bid koersen naar DNB zero. De aanwezige dekkingsgraad met de UFR-methode is 129% (2012: 117%).

*** DNB heeft besloten de RTS (rentetermijnstructuur) per ultimo 2011 vast te stellen als een gemiddelde van alle handelsdagen in de periode 1 oktober tot en met 31 december 2011.

** De gehanteerde gemiddelde rente eind 2008 is gebaseerd op een puntschatting.

* Voor de jaren t/m 2006 betreft dit de aanwezige dekkingsgraad in het kader van de Actuariële Principes Pensioenfondsen (gebaseerd op een rekenrente van 4% of de marktrente, indien deze lager is dan 4%).

Vanaf 2007 tot en met 2011 betreft dit de aanwezige dekkingsgraad volgens het in de Pensioenwet opgenomen Financiële Toetsingskader Pensioenfondsen (gebaseerd op de actuele nominale rentetermijnstructuur zoals gepubliceerd door DNB).

Tot en met 2008 is de aanwezige dekkingsgraad de verhouding totaal belegd vermogen zonder beleggingen voor risico deelnemer ten opzichte van technische voorziening voor risico fonds.

Het pensioenfonds heeft gekozen om vanaf 2009 de dekkingsgraad te berekenen als de verhouding tussen het totaal belegd vermogen (inclusief belegd vermogen risico deelnemers) ten opzichte van de totale technische voorziening (inclusief technische voorziening voor risico deelnemers). Dit beleid is niet verplicht in het kader van de Pensioenwet. Het bestuur is van mening dat deze benadering een reëler beeld geeft.

Premiebijdragen, kostendeekkende premie en pensioenuitkeringen

(Bedragen x € 1 miljoen)	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004
Premiebijdragen van werkgever	20,5	18,3	13,8	13,1	14,3	25,2	12,5	12,7	10,6	12,0
Premiebijdragen van werknemer	0,7	0,7	0,1	-	-	-	-	-	-	-
Premiebijdragen risico deelnemers	1,5	1,3	1,2	1,8	2,1	2,5	1,5	0,7	0,4	1,9
	22,7	20,3	15,1	14,9	16,4	27,7	14,0	13,4	11,0	13,9
Kostendeekkende premie	22,1	20,3	15,1	11,4	13,0	12,8	7,9	7,0	-	-
Pensioenuitkeringen	7,4	7,4	7,3	6,8	6,2	5,7	5,4	4,9	4,7	4,0

Verdeling beleggingsportefeuille voor risico pensioenfondsen

(Bedragen x € 1 miljoen) ultimo	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004
Aandelen	162,9	134,2	120,4	122,8	96,8	64,5	84,7	86,0	79,3	65,9
Vastrentende waarden	213,5	205,4	162,5	141,4	129,1	119,2	106,5	98,7	88,4	80,4
Derivaten	-3,0	6,0	16,3	2,2	4,0	-0,4	0,9	-	-	-
Overige beleggingen	4,5	2,0	-5,8	0,7	0,8	2,2	3,2	-	-	-
	377,9	347,6	293,4	267,1	230,7	185,5	195,3	184,7	167,7	146,3
Derivaten met negatieve waarde	6,3	3,2	3,3	4,8	4,3	0,4	-	-	-	-
Totaal beleggingen risico fonds	384,2	350,8	296,7	271,9	235,0	185,9	195,3	184,7	167,7	146,3

Beleggingsrendement risico pensioenfondsen

	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004
Beleggingsrendement	4,6%	14,5%	7,6%	13,4%	9,2%	-5,4%	0,1%	7,6%	10,9%	9,6%

Beleggingsopbrengsten

(Bedragen x € 1 miljoen)	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004
- risico pensioenfondsen	15,5	42,2	20,1	30,4	21,2	- 14,4	2,6	13,3	16,4	12,0
- risico deelnemers	2,4	3,7	-1,7	4,0	5,3	- 7,4	0,9	3,3	3,7	0,9

Pensioengegevens

(Bedragen x € 1)	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004
Maximumpensioensalaris	77.086	76.323	75.010	73.612	72.703	72.703	70.654	69.066	67.111	66.875
Franchise	15.206	15.206	15.206	15.206	15.206	15.206	15.206	15.206	14.924	14.885
Toeslagen boekjaar*										
- actieve deelnemers **	0,00%	0,00%	1,30%	1,25%	0,00%	2,90%	2,30%	2,00%	1,25%	1,75%
- inactieve deelnemers	0,00%	0,00%	1,10%	1,00%	0,00%	1,50%	1,36%	0,00%	1,60%	2,00%
<u>Het jaar 2003 = 100,0</u>										
CPI (niet geschoond)	119,9	117,0	113,6	111,1	109,7	108,3	105,7	104,0	102,9	101,1
Pensioenontwikkeling	108,8	108,8	108,8	107,6	106,6	106,6	104,9	103,6	103,6	102,0
Loonontwikkeling	116,8	115,4	113,4	112,0	110,6	110,6	107,5	105,1	103,0	101,8

* Tot en met 2006 ging de toeslag in per 1 januari, vanaf 2007 gaat de toeslag in per 1 februari.

** Tot en met 2010 is de toeslag voor actieve deelnemers de salarisindexering van de onderneming (eindloonregeling).

C VERSLAG VAN HET VERANTWOORDINGSORGAAN

VERSLAG VAN HET VERANTWOORDINGSORGAAN 2013

De belangrijkste taak van het Verantwoordingsorgaan van de Stichting Pensioenfonds Robeco (hierna "VO") is het door het bestuur van de Stichting Pensioenfonds Robeco (hierna "bestuur") gevoerde beleid te toetsen. Naast het toetsen mag het VO ook adviseren.

Het VO bestaat uit vertegenwoordigers van de werkgever, de deelnemers en de pensioengerechtigden. De vertegenwoordiger van de actieve deelnemers is benoemd door de deelnemersvergadering (evenals diens plaatsvervanger) en de vertegenwoordiger van de pensioengerechtigden is (evenals diens plaatsvervanger) aangewezen door de Vereniging van Gepensioneerden. De samenstelling van het Verantwoordingsorgaan is elders beschreven. Namens de werkgever is er in 2013, naast een nieuw lid, tevens een plaatsvervangend lid benoemd.

Het VO heeft haar taken en bevoegdheden naar tevredenheid kunnen uitvoeren op basis van de overeengekomen procedures die voorzien in een periodieke en adequate informatievoorziening vanuit het Bestuur. Het VO heeft een aantal keren overleg gehad met (een deel van) het bestuur waarbij zij is geïnformeerd over actuele ontwikkelingen in het pensioenfonds. Naast het overleg met het bestuur heeft het VO een aantal keren gesproken met het Intern Toezichtorgaan (hierna: "ITO").

Tevens is het VO in een vroeg stadium pro-actief betrokken bij de discussies over grote dossiers, zoals bijvoorbeeld de afweging tussen reëel en nominaal kader en de nieuwe wet pensioenfondsbestuur. De afweging tussen reëel en nominaal kader is inmiddels niet meer relevant door handelen van de wetgever. De wet pensioenfondsbestuur zal leiden tot een nieuwe opzet van het besturingsmodel voor het fonds in 2014 en ook implicaties hebben voor het VO. Het VO waardeert de door het bestuur geboden mogelijkheid betrokken te zijn bij het proces om tot een keuze van het bestuursmodel te komen en specifiek ook de verantwoordelijkheden die het VO in de nieuwe opzet krijgt.

Het VO heeft veel lof voor het handelen van het bestuur in het afgelopen jaar. Met name bij de verkoop van de werkgever door de Rabobank en bij de aanpassing van de pensioenregeling heeft het bestuur een zeer constructieve en actieve bijdrage geleverd in het belang van het fonds. De afspraken inzake de extra premiestorting en de premiestabilisatie in combinatie met de herstelde dekkingsgraad bieden het bestuur goede mogelijkheden om de aanspraken van de deelnemers nu en in de toekomst op niveau te houden.

Communicatie

Het VO hecht grote waarde aan de communicatie van het Pensioenfonds Robeco. Begin 2013 lag er een mooi communicatieplan klaar met daarin ambitieuze doelen. Deze doelen zijn veelal niet gehaald dit jaar. Voor een belangrijk deel had dit te maken met mogelijke aanpassingen van de pensioenregeling, de verkoop van de werkgever door de Rabobank en de nieuwe wetgeving. Het bestuur onderkent het belang van communicatie en heeft voor 2014 een nieuw communicatieplan ontwikkeld. Ook de benoeming van een nieuw bestuurslid dat zich speciaal bezighoudt met communicatie geeft ons het vertrouwen dat de communicatie zal verbeteren.

Evenwichtige besluitvorming

Het VO had in 2013 ook het speerpunt evenwichtige besluitvorming. Hierbij is tevens gelet op de vraag of bij de besluitvorming rekening is gehouden met de belangen van de diverse belanghebbenden. De ontwikkeling van de dekkingsgraad en de financiële vooruitzichten, zijn aanleiding geweest om de aanspraken en pensioenen te indexeren per begin 2014. Het VO is van mening, dat dit een juist besluit is.

Beleggingsbeleid

Als derde speerpunt had het Verantwoordingsorgaan het beleggingsbeleid.

Voor het VO was niet altijd helder wat het mandaat was van de beleggingsadviescommissie (BAC) ten opzichte van die van het bestuur inzake beleggingsbeslissingen. Hierover is met het bestuur op constructieve wijze van mening gewisseld waardoor de procedure verder en naar tevredenheid verduidelijkt is. Daarnaast heeft het bestuur op zorgvuldige wijze verslag gedaan van de discussie met de toezichthouder over het in control zijn van het beleggingsbeleid en het VO heeft begrip voor de door het bestuur ingenomen standpunten.

Het VO heeft kennis genomen van de bevindingen en aanbevelingen van het ITO over 2013. Het ITO is van mening dat er ten opzichte van de voorgaande jaren wederom belangrijke verbeteringen tot stand zijn gekomen. Het VO kan zich vinden in de mening van het ITO. Het is echter wel van belang om aandacht te blijven besteden aan het verbeterproces.

Alles in overweging nemend is het VO van mening dat, net als in voorgaande jaren, het Bestuur op een evenwichtige, professionele en zorgvuldige wijze de pensioenregeling en het daarbij horende beleid heeft uitgevoerd.

Het Verantwoordingsorgaan, maart 2014

Arjan van Dongen (voorzitter vanaf 1 februari 2013), namens werknemers

Paul van Homelen, plaatsvervanger namens werknemers

Wim Moerman, namens pensioengerechtigden

Joost Rijnboutt, plaatsvervanger namens pensioengerechtigden

Monique Donga, (plaatsvervangend voorzitter vanaf 1 februari 2013) namens werkgever

Floris Luiten, plaatsvervanger namens werkgever vanaf 1 oktober 2013

D VERSLAG INTERN TOEZICHTSORGAAN

VERSLAG INTERN TOEZICHTSORGAAN 2013

In oktober 2013 heeft het Intern Toezichtsgaan (ITO) voor de vijfde maal onderzoek gedaan waarbij gesproken is met een 20-tal stakeholders van de Stichting Pensioenfonds Robeco (SPFR), waaronder bestuursleden, uitbestedingspartners, accountant, actuaire en externe adviseurs van het fonds. Dit verslag biedt een verkorte weergave van de bevindingen uit die gesprekken en uit andere contacten, alsmede kennisname van relevante stukken gedurende het jaar en enkele ontwikkelingen nadien. Het ITO oordeelt positief over de kwaliteit en voortgang die de afgelopen jaren is gerealiseerd in het besturen van het fonds. Daarbij verdient de pro-actieve handelwijze van het fondsbestuur tijdens de overname van sponsor Robeco een stevig compliment.

1. Samenstelling en werkwijze ITO

In voorjaar 2013 is een opvolger van ITO-lid Gilles Izeboud aangezocht. Wij zijn Gilles zeer erkentelijk voor zijn bijdragen aan het intern toezicht en de organisatorische positionering daarvan. Als nieuw lid van het ITO is Sako Zeverijn toegetreden.

In overleg met het bestuur zijn naast de gebruikelijke onderzoekstaken de volgende specifieke thema's vastgesteld:

- Voorbereiding implementatie Wet Versterking Bestuur
- Voorbereiding implementatie nieuwe toetsingskader
- Aanpassing regeling 2014

De gesprekken vonden plaats in oktober 2013. Eind november bespraken bestuur en ITO de aanbevelingen en eventuele implementatie daarvan. Daarnaast is het ITO aanwezig bij de bestuursvergadering waar het jaarverslag wordt vastgesteld.

2. Beleggingsbeleid/-uitvoering

De BAC heeft de afgelopen jaren alle asset classes geëvalueerd en per categorie de risico's geïnventariseerd. Het ITO stelt vast dat de BAC hier een belangrijke bijdrage heeft geleverd.

Het ITO adviseert het bestuur om de BAC vaker om advies te vragen terzake van uitbestedingsrelaties (bv. custodian, RIAM). Andersom staat het de BAC vrij om ongevraagd te adviseren.

De relatie met Corestone is besproken, omdat dit bedrijf werkt voor RIAM en daarmee indirect voor het pensioenfonds. Het ITO adviseert het bestuur aan te dringen op transparantie omtrent de managersselectie door Corestone.

3. Pensioenadministratie

Het jaarwerk is in 2013 (over 2012) wederom beter verlopen dan voorheen, een verbetering die zich de afgelopen jaren heeft doorgezet. De externe accountants werken aan verbetering van de onderlinge afstemming, met name met betrekking tot de Luxemburgse fondsen. Ook de aanlevering vanuit Pension Providers is verbeterd. De oplevering van de SLA-rapportages is versneld, conform een eerdere aanbeveling van het ITO. De uitvoerder is SEPA-compliant. Syntrus Achmea heeft tevens een pro-actieve rol gespeeld bij de besluitvorming inzake de aanpassing van de regeling in 2014, in het bijzonder in de discussie over de aanpassing van de pensioenleeftijd van 65 naar 67 jaar.

4. Communicatie

De portefeuille communicatie bevindt zich al meerdere jaren grotendeels in het planstadium. Er worden wel zaken gerealiseerd, maar naar mening van het ITO gaat dit te langzaam. De communicatiecommissie is inmiddels zwaarder ingevuld, met inbegrip van een nieuw bestuurslid dat de portefeuille specifiek gaat oppakken. Het ITO verwacht dat hiermee in 2014 de nodige impuls gegeven kan worden aan deze voor het fonds cruciale activiteit.

5. Externe toezichthouders

Bij de implementatie van de Wet Versterking Bestuur Pensioenfondsen ontstaat mogelijk een probleem terzake van personele unies. Veel fondsbestuurders werken immers bij de vermogensbeheerder. Hierover is inmiddels juridisch advies ingewonnen en lijkt in overleg met DNB een oplossing gevonden te worden. In overige opzichten lijken er geen problemen te zijn met de tijdige implementatie van deze wet. Het ITO oordeelt positief over het feit dat het Verantwoordingsorgaan van meet af aan is betrokken bij de discussies over de nieuwe governance.

Naar aanleiding van het thematisch onderzoek vermogensbeheer door DNB is er een briefwisseling over het beleggingsbeleid van het fonds. Het ITO heeft hiervan in detail kennisgenomen en met het bestuur van gedachten gewisseld over de diverse standpunten.

6. Organen en commissies

De BAC bestaat uit 2 interne leden en 1 extern lid (de voorzitter). Hierdoor komt het meer dan eens voor dat de interne leden een informatievoorsprong hebben ten opzichte van het externe lid. Het ITO geeft in overweging om de balans te verbeteren door een tweede extern lid te benoemen.

De bevoegdheden van de bestuursleden die meevergaderen met de BAC zijn onduidelijk. Hierdoor ontstaat enerzijds het risico dat de BAC als medebeleidsbepalend wordt gezien en anderzijds het risico dat het voltallige bestuur onvoldoende betrokken is bij het beleggingsbeleid en de uitvoering daarvan. Het ITO adviseert om de relatie tussen bestuur en BAC te documenteren en de betreffende bestuursleden van een beperkt, maar vooral expliciet mandaat te voorzien.

Het ITO heeft eveneens gesproken met het VO, waarbij ook de onderlinge taakverdeling aan de orde is gekomen. Het ITO richt zich daarbij meer op de bestuurlijke 'checks & balances' en de kwaliteit van processen, terwijl het VO zich met name bezig houdt met de inhoud van het beleid en de evenwichtige belangenbehartiging.

7. Deskundigheid / geschiktheid

Het bestuur heeft een deskundigheidsplan gemaakt en werkt aan de implementatie ervan. Daarnaast heeft een zelfevaluatie plaatsgevonden, die door een extern bureau is gefaciliteerd.

Ten aanzien van het VO is het ITO van mening dat voor een goed functionerend VO deskundigheidsbevordering permanent op de agenda dient te staan.

8. Bestuur

Het bestuur is medio 2013 versterkt met drie nieuwe leden. Voor deze positie waren diverse goed gekwalificeerde kandidaten beschikbaar. Daardoor is het bestuur nu zowel getalsmatig als inhoudelijk goed op sterkte. Het ITO heeft kennis gemaakt met de nieuwe bestuursleden. Het ITO is positief over het feit dat er goede afspraken zijn gemaakt met de direct leidinggevenden over de tijdsbesteding aan het pensioenfonds.

Het ITO adviseert het bestuur om na te denken over de bemensing van het bestuur en het bureau in situaties van afwezigheid (op kortere termijn) en opvolging (op langere termijn), en de bevindingen vast te leggen in een opvolgings-/continuïteitsplan.

9. Specifieke risico's

Het fonds fungeert in de omgeving van de vermogensbeheerder. Daardoor zijn de lijnen kort en is er veel onderling vertrouwen in werkrelaties. Dit zijn pluspunten, maar kunnen ook handicaps zijn. Er zal meer expliciete inspanning moeten worden geleverd ten behoeve van het documenteren van werkwijzen, afspraken en verantwoordelijkheden.

Het uitbestedingsbeleid is niet gedocumenteerd. Daardoor ontbreken regels die onder meer bedoeld zijn voor de expliciete toetsing van de uitbestedingsrelaties. Het ITO adviseert het uitbestedings-beleid in een document vast te leggen.

De keuze om de pensioenverplichtingen te blijven waarderen op marktwaarde in plaats van de UFR-curve leidt tot dubbel jaarwerk en daarmee hogere uitvoeringskosten. Het ITO adviseert het bestuur om jaarlijks te overwegen of dit gerechtvaardigd is.

10. Conclusie

Het Pensioenfonds Robeco staat er goed voor. De processen en procedures zijn verbeterd, met name voor wat betreft de relatie met RIAM. Een volgende verbetering betreft de documentatie van diverse processen, waarbij de verantwoordelijkheden helder worden afgebakend. Impliciet zijn de betrokkenen bewust van de rolverdelingen, waardoor belangenverstrengeling vooral een theoretisch probleem lijkt. Het fonds wordt geleid door een actief bestuur, waarbij de rol van de voorzitter actief en verbindend wordt ingevuld. De betrokkenen bij het fonds hebben als professionals een hoog risicobewustzijn, waardoor dit aandachtspunt van nature wordt afgedekt. Al met al oordeelt het ITO positief over de wijze waarop het pensioenfonds wordt bestuurd.

Fokko Covers, Fieke van der Lecq, Sako Zeverijn

Maart 2014

REACTIE VAN HET BESTUUR

Het bestuur heeft uitgebreid kennis genomen van de verslagen van het Intern Toezichtsorgaan en van het Verantwoordingsorgaan.

We willen beide organen danken voor de constructieve discussies die hebben plaatsgevonden.

We zijn verheugd dat beide organen constateren dat het algehele functioneren van het fonds in 2013 naar een hoger niveau is getild.

Vanuit het fonds wordt ook geconstateerd dat het ITO ook steeds "fijnmaziger" naar diverse onderwerpen kijkt en ook goed monitort of eerder opgemerkte punten ook ter hand worden genomen. Veel van de onderwerpen die het VO en het ITO aanstippen komen al in dit jaarverslag uitgebreid aan bod. Daarnaast heeft het fonds al in detail op alle verschillende deelonderwerpen naar het ITO geageerd. Naast de uitgesproken waardering deelt het bestuur de kritiek ten aanzien van de voortgang van de communicatie. Opgemerkt wordt dat ook het VO, onafhankelijk van het ITO dezelfde kanttekening plaatst.

Gegeven de kritische houding, werkwijze en toegevoegde waarde van het ITO heeft het bestuur ook besloten om het ITO om te vormen naar een Raad van Toezicht onder de nieuwe governance regels.

Daarnaast constateert het bestuur dat de afstemming tussen het Verantwoordingsorgaan en het Intern Toezichtsorgaan steeds beter begint te lopen. Door het Verantwoordingsorgaan eerder bij onderwerpen te betrekken, zoals de inrichting van de governance, kan het VO ook een beter oordeel vormen over het gevoerde beleid. Dat verbetert de checks and balances binnen het fonds.

Niet alleen stemmen de verkregen uitkomsten ons tevreden, maar ook de wijze waarop we dit hebben bereikt. Het bestuur waardeert de open constructieve houding van beide organen, waarbij allerlei onderwerpen zonder taboe's kunnen worden besproken zonder dat meteen de uitkomsten vast moeten staan.

E VERSLAG VAN HET BESTUUR

BESTUURSVERSLAG

Ook 2013 was een bewogen jaar. Er hebben zich belangrijke ontwikkelingen voorgedaan (i) op het niveau van de wetgever/toezichthouder, (ii) op het niveau van de aangesloten werkgever en (iii) op het niveau van het fonds.

(i) Juridische ontwikkelingen

Samenstelling pensioenfondsen

In 2013 heeft het bestuur van het pensioenfonds een evaluatie uitgevoerd van het collectief functioneren van het bestuur onder begeleiding van het hierin gespecialiseerde bureau Mens & Kennis. Op basis van deze evaluatie heeft het bestuur geconstateerd dat het bestuur in de toen geldende paritaire opzet goed functioneert. Het bestuur heeft het volgende in meer detail geconstateerd:

- 1 Algemeen belang staat voorop: ongeacht de “bloedgroep” waaruit de bestuurder afkomstig is, is er toch vooral oog voor het algemeen belang. Er is nauwelijks een politieke agenda. Het belang van het pensioenfonds staat voorop.
- 1 Het bestuur is deskundig: Gegeven de aard van de activiteiten van de aangesloten werkgever zijn alle bestuursleden op een of andere manier vertrouwd met de problematiek waarmee het pensioenfonds wordt geconfronteerd. Ook de externe actuaris, accountant en het intern toezichtsorgaan bevestigen dit beeld.
- 1 Commitment van de aangesloten werkgever: De omvang van de activiteiten die samenhangen met het besturen van het pensioenfonds zijn in de afgelopen jaren ontegenzeggelijk toegenomen. Dit heeft tot effect dat het tijdsbeslag van de bestuursleden ook is toegenomen. Als onderdeel van de evaluatie van het bestuur heeft het bestuur ook gesproken met de directie van de aangesloten werkgever. Deze heeft haar commitment aan het pensioenfonds herbevestigd inclusief de daarmee samenhangende tijdsbesteding van de bestuursleden.
- 1 Tijdsbesteding van de bestuursleden: met uitzondering van de bestuursleden namens de gepensioneerden zijn alle bestuursleden werknemer van de aangesloten werkgever. Deze bestuursleden van het fonds hebben binnen de aangesloten werkgever een andere hoofdverantwoordelijkheid. Het bestuur onderkent het risico dat de taken voor het pensioenfonds hierdoor potentieel in de knel kunnen raken. Gegeven het eerder genoemde commitment van de aangesloten werkgever en het feit dat het fonds zeer expliciet is over de verwachte tijdsbesteding van bestuurders bij vacatures is dit tot op heden geen probleem gebleken.
- 1 Beschikbaarheid kandidaten bestuursfuncties: Bij de evaluatie is gebleken dat er voldoende gekwalificeerde kandidaten beschikbaar zijn voor het vervullen van bestuursfuncties. Dit is nogmaals onderstreept bij de verkiezingen die in het najaar van 2013 zijn gehouden voor twee (plaatsvervangende) bestuurders met als aandachtsgebieden ALM en Communicatie. Hiervoor waren in totaal 13 kandidaten die door het bestuur zijn toegelaten tot de verkiezingen.
- 1 Verbondenheid van de deelnemers: uit het deelnemersonderzoek dat het pensioenfonds heeft uitgevoerd onder de actieven, slapers en gepensioneerden blijkt een groot vertrouwen in het pensioenfonds en daarmee in het bestuur. We zien ook een toegenomen besef van het belang van pensioen als arbeidsvoorwaarde.
- 1 Het pensioenfonds heeft activiteiten op het gebied van vermogensbeheer (gedeeltelijk) uitbesteed aan Robeco Institutional Asset Management, een vennootschap die is gelieerd aan de aangesloten werkgever. Hierdoor ontstaat er in potentie een mogelijk “petten-probleem” voor bestuursleden. Het bestuur heeft beleid hiervoor geformuleerd, voert een jaarlijkse compliance check uit en is zich bovenal sterk bewust van deze mogelijke problematiek. Tevens neemt het Intern Toezichtsorgaan dit element mee in haar beoordeling van het fonds.

Op basis van het bovenstaande is het bestuur tot de conclusie gekomen dat het huidige paritaire model adequaat functioneert en dat er geen reden is om het bestuursmodel op dit punt te wijzigen. Het bestuur is van mening dat de andere bestuursmodellen geen aanwijsbare voordelen opleveren voor dit fonds ten opzichte van het paritaire model en tevens dat andere bestuursmodellen in veel gevallen kostenverhogend kunnen werken.

Wijziging pensioenleeftijd en opbouwpercentage

Per 1 januari 2014 is het fiscaal kader voor pensioenregelingen gewijzigd. Het gaat dan om de aftrekbaarheid van pensioenpremie. Die wordt ingeperkt en gebaseerd op pensioenleeftijd 67 jaar.

De maximale opbouw wordt verlaagd van 2,25% middelloon naar 2,15% middelloon. Dat lijkt een geringe verlaging, maar schijn bedriegt. Omdat het pensioen twee jaar later in gaat is de verlaging aanmerkelijk groter. Wanneer wordt vastgehouden aan pensioenleeftijd 65 wordt de maximaal toegestane opbouw verder verlaagd naar 1,85%.

Als een pensioenfonds besluit om ingaande 2014 de leeftijd te verhogen naar 67 jaar geldt deze voor de aanspraken die vanaf die datum worden opgebouwd. De opgebouwde aanspraken blijven staan op 65 jaar. Dit betekent dat de uitkering uit het opgebouwde pensioen (inclusief de daarop betrekking hebbende toekomstige indexatie) ingaat op 65 jarige leeftijd en het nog op te bouwen pensioen op 67 jarige leeftijd. Om de verwarring nog groter te maken gaat het pensioen in de eerste pijler, de AOW, gefaseerd omhoog van 65 jaar 67 jaar.

De genoemde tijdstippen sluiten niet meer aan bij het stoppen met werken. Dit eist een zorgvuldige uitleg alsmede de mogelijkheid voor deelnemers om hun pensioeningangsdatum te verschuiven. Het laten ingaan van het pensioen wordt een onderdeel van de persoonlijke financiële planning.

Tevens is in 2015 een verdere verlaging en aftopping voorzien. In het kader van het in december 2013 gesloten pensioenakkoord tussen de Tweede Kamer en het Kabinet is overeengekomen dat in 2015 de opbouw verder wordt verlaagd en dat er een limiet in de opbouw zal worden doorgevoerd waarbij de 2,15% wordt verlaagd naar 1,875%.

Besluit Pensioenfonds Robeco

Om te voorkomen dat we straks gaan rekenen met een pensioen dat ingaat op 65 jarige leeftijd en een pensioen dat ingaat op 67 jarige leeftijd heeft het bestuur besloten om alle bestaande rechten om te rekenen naar 67 jaar. Hierbij zal gebruik worden gemaakt van de actuariële tabellen die het pensioenfonds hanteert.

Het pensioenfonds is zich bewust van de juridische discussie rondom dit invaren.

Staatssecretaris Klijnsma geeft in haar brief van 17 januari 2013 aan dat de Pensioenwet de ruimte biedt voor collectieve - actuariële neutrale - herrekening naar een hogere pensioenleeftijd onder voorwaarde dat het pensioenreglement de (gewezen) deelnemer de keuze biedt de pensioeningangsdatum naar de oorspronkelijke pensioenleeftijd terug te zetten, zonder dat dit op voorhand de rechten aantast. Volgens de staatssecretaris wegen de besparing van uitvoeringskosten en het belang van heldere communicatie op tegen het mogelijke verschil in het uiteindelijke pensioenresultaat. Het fonds heeft deze afweging gemaakt en is tot de slotsom gekomen dat de voordelen groter zijn dan de mogelijke nadelen. De deelnemers worden door middel van een brief over de individuele effecten op de hoogte gebracht.

Nominaal of reëel kader?

De huidige berekeningssystematiek is gebaseerd op toegezegde nominale rechten. Per jaar bouwen actieve deelnemers een bepaald percentage op binnen de middelloonregeling. Deze opgebouwde rechten worden alleen in geval van nood gekort door afstempeling. Jaarlijks wordt bekeken of er ruimte is om de reeds opgebouwde aanspraken te verhogen met een vergoeding voor de inflatie (voor gepensioneerden en of slapers) dan wel een verhoging voor de algemene loonronde (werknemers).

In het beoogde nieuwe Financieel Toetsingskader (FTK) konden fondsen kiezen voor een nominaal of reëel pensioenkader. Een reëel kader betekent dat het pensioen toeneemt met de stijging van de prijzen of lonen om er zodoende niet in koopkracht op achteruit te gaan als gevolg van inflatie. In het reële kader wordt de technische voorziening berekend met inbegrip van loon c.q. prijsinflatie waardoor deze met ruim 30% zal stijgen. Dit effect kan deels worden verminderd door in de disconteringsvoet rekening te houden met een hoger verwacht rendement. Het pensioenfonds zou hierin een keuze moeten maken.

De staatssecretaris heeft in oktober 2013 dit plan ingetrokken. Het goede nieuws is dat dit zorgt voor een betere vergelijkbaarheid tussen de verschillende fondsen en dat dit de communicatie sterk verbetert. Wel acht het fonds het spijtig dat intrekking pas in een zo laat stadium heeft plaatsgevonden.

(ii) Ontwikkelingen aangesloten werkgever

Voor het pensioenfonds is de verkoop van Robeco door Rabobank een zeer belangrijk onderwerp geweest omdat dit ook vergaande consequenties kan hebben voor het pensioenfonds. De door Rabobank voorgenomen verkoop van Robeco Groep is op 1 juli 2013 afgewikkeld. Rabobank verkoopt iets meer dan 90% van haar belang in Robeco Groep aan de in Japan gevestigde vennootschap ORIX.

De verkoop van Robeco Groep heeft op zichzelf geen consequenties voor de pensioenregeling, de gemaakte afspraken blijven in stand. Toch is de verkoop voor het pensioenfonds, de werkgever en OR aanleiding geweest om met elkaar te spreken over de regeling en haar financiering en wat de gevolgen daarvan zijn in het licht van de nieuwe aandeelhouder. Na het tekenen van de verkoopovereenkomst is dit overleg voortgezet. Zowel werkgever als OR hebben begrip voor elkaars standpunten/zorgen.

Een eenmalige bijstorting, gecombineerd met een vaste premie zou voor zowel pensioenfonds als werkgever een oplossing kunnen bieden. Daarmee worden de volgende belangen gediend:

- a Het belang van de werkgever en haar nieuwe aandeelhouder om de volatiliteit van de kosten beter te kunnen beheersen.
- b De werkgever hoeft het pensioenfonds niet meer te consolideren in de commerciële jaarrekening.
- c De extra storting stelt het pensioenfonds in staat om redelijkerwijs haar ambitie te kunnen realiseren.

Het pensioenfonds onderkent dat door deze gewijzigde financiering een stuk van het risico dat nu door de werkgever wordt gedragen over gaat naar de deelnemers in het pensioenfonds. Het pensioenfonds heeft een ALM studie laten verrichten om te kunnen bepalen welk bedrag moet worden bijgestort om naar verwachting een gelijkwaardige regeling te krijgen. Eind 2013 waren de contouren van de overeenstemming tussen werkgever en OR duidelijk zichtbaar. De formalisatie heeft begin 2014 plaatsgevonden. De werkgever doet een extra storting van circa € 51 miljoen om tot een dekkingsgraad van 140% te komen, alsmede een storting van € 15 miljoen ten behoeve van een premiedepot.

(iii) Ontwikkelingen pensioenfondsen

Wet versterking bestuur pensioenfondsen

De genoemde Wet versterking bestuur pensioenfondsen heeft tot intern overleg geleid. De uitkomst daarvan is dat het bestuur het paritair model handhaaft. Dit sluit het beste aan bij het huidige model waar het bestuur tevreden over is. Wat wel zal veranderen is de wijze waarop de gepensioneerden hun vertegenwoordigers in het bestuur en in het verantwoordingsorgaan kiezen. De oude statuten bepalen dat de vertegenwoordigers in het bestuur door de Vereniging van gepensioneerden worden aangewezen. Onder de nieuwe wet zal dat door de gepensioneerden gebeuren die in het Verantwoordingsorgaan zitting hebben. De gepensioneerden kiezen hun vertegenwoordigers in het Verantwoordingsorgaan. Met DNB wordt overlegd over de interpretatie van het begrip personele unie wat specifiek speelt bij een pensioenfonds van een vermogensbeheerder.

Toeslagverlening 2014

In 2013 is de dekkingsgraad van het pensioenfonds Robeco gestegen van 109% naar 125%. De dekkingsgraadverandering (attributie) wordt specifiek toegelicht op bladzijde 36 van het jaarrapport. In grote lijnen is de stijging te verklaren door 12% beleggingsresultaten en 2,6% vanwege premiebijdragen.

Gegeven deze dekkingsgraad heeft het bestuur besloten om per 1 februari 2014 te indexeren. Het genomen besluit is in overeenstemming met het uitgangspunt om bij een dekkingsgraad van 120% of meer volledig te indexeren. Het besluit om een toeslag te verlenen is van toepassing op alle opgebouwde en ingegane rechten. Voor werknemers wordt aangesloten bij de algemene loonronde van 3%. Voor voormalige werknemers en gepensioneerden wordt aangesloten bij de bruto CPI index 2013 en bedraagt de compensatie 2,5%. Beide compensaties gaan in per 1 februari 2014.

Het bestuur is verheugd dat zij dit jaar in tegenstelling tot vorig jaar wel heeft kunnen indexeren. Dat past binnen de indexatieambitie die het fonds heeft. Toch blijft het bestuur benadrukken dat het een ambitie betreft en geen recht. Alleen indien de financiële situatie van het fonds het toestaat zal er indexatie plaatsvinden.

De vraag of als gevolg van de gewijzigde financiering van het fonds ruimte is voor een inhaalindexatie hoeft pas volgend jaar te worden beantwoord. Deze discussie moet nog in het bestuur worden gevoerd. Een extra storting als gevolg van de gewijzigde financiering vindt pas in 2014 plaats en is niet in de cijfers van 2013 verwerkt. Omdat de storting ook een compensatie vormt voor het wegvallen van toekomstige zekerheden is dit een complexe afweging.

Communicatiebeleid 2013

In 2013 is werk gemaakt van de nieuwsbrief als actueel en toegankelijk communicatiemiddel voor de deelnemers van het fonds. De nieuwsbrief is 3 keer verstuurd en inmiddels ontvangen bijna 300 deelnemers de nieuwsbrief. Naast de verplichte pensioencommunicatie (indexatie, dekkingsgraad, UPO) is uitgebreid aandacht geschonken aan de verkoop van Robeco en de implicaties daarvan voor het pensioenfonds. Ook blijken de inloopsessies aan het begin van het jaar en rondom het moment van ontvangst van de UPO laagdrempelige momenten waarop deelnemers vragen kunnen stellen over hun pensioen en in contact kunnen komen met het pensioenfonds.

In het vierde kwartaal is de afstemming van communicatie uitingen met uitvoerders Syntrus Achmea en Robeco Pension Providers verder verbeterd. Vooruitlopend op wijzigingen in de pensioenregeling zijn dit jaar de wijzigingen op hoofdlijnen gecommuniceerd aan de deelnemers.

Ten slotte is in 2013 een deelnemersonderzoek gehouden. De respons van actieve deelnemers en gepensioneerden was bemoedigend, zowel qua aantal als wat betreft inhoud. De slapers bleken moeilijker te bereiken. De conclusies van het deelnemersonderzoek zijn meegenomen in het communicatieplan voor 2014 en verder. Het communicatieplan voor 2014 geeft verdere aanscherping en concretisering van de ambities op het gebied van communicatie. Ook wijzigingen in wet- en regelgeving zullen gevolgen hebben in 2014 op het gebied van pensioencommunicatie.

Vergaderingen bestuur

Het bestuur van het pensioenfonds kwam in het boekjaar 2013 bijeen op 25 januari, 25 februari, 26 maart, 22 april, 27 mei, 5 juli, 4 september, 1 oktober, 25 oktober, 18 november en 20 december. In de vergadering van 25 januari 2013 heeft het bestuur, op basis van voorlopige cijfers, besloten om geen toeslag op de pensioenen en pensioenrechten te verlenen.

De bijeenkomsten van 5 juli en 25 oktober waren themabijeenkomsten die voornamelijk betrekking hadden op de gevolgen van de verkoop door Rabo van Robeco Groep NV aan de Japanse financiële dienstverlener ORIX, factor investing en de nieuwe governance structuur. In oktober heeft het Intern Toezichtsorgaan haar interview ronde gehouden. De uitkomsten hiervan zijn in een speciale bijeenkomst met een delegatie van het bestuur besproken.

Kosten van de uitvoering van de pensioenregeling

In haar Aanbevelingen Uitvoeringskosten van november 2011 heeft de Pensioenfederatie aanbevolen om de kosten van pensioenuitvoering per deelnemer en de kosten van vermogensbeheer in procenten van het gemiddeld belegd vermogen te rapporteren.

Kosten van het pensioenbeheer

De kosten van de uitvoering van de regeling bedragen in 2013 € 655,77 per deelnemer. In 2012 was dit € 521,55. Het aantal deelnemers is de som van het aantal actieve deelnemers en gepensioneerden (normdeelnemers volgens de Pensioenfederatie).

De pensioenbeheerkosten bestaan uit administratieve verrichtingen (pensioentoekenningen, betalen uitkering, verwerken waardeoverdrachten, etc.), controle - en advieskosten, bestuurskosten en overige kosten (o.a. heffingen van de toezichthouders, website-kosten, drukwerk UPO's).

De stijging in 2013 t.o.v. 2012 wordt o.a. veroorzaakt door gestegen communicatiekosten en eenmalige kosten die verband houden met het aanpassen van het pensioenreglement per 1 januari 2014.

Een andere oorzaak van de sterke stijging is de afname van het aantal actieve deelnemers, waardoor de uitvoeringskosten volgens deze methodiek over minder mensen verdeeld wordt. Het totaal aantal deelnemers, inclusief de gewezen deelnemers, is min of meer gelijk gebleven. Wanneer de uitvoeringskosten over het totaal aantal deelnemers verdeeld wordt, inclusief gewezen deelnemers, zijn de uitvoeringskosten per deelnemer in 2013 € 260,72 en in 2012 € 221,95.

Kosten bestuur

Verreweg de meeste bestuursleden staan op de loonlijst van de aangesloten werkgever. Die kosten worden door de werkgever niet doorbelast. Wel wordt bijgehouden hoeveel tijd grosso modo door de bestuurders wordt besteed aan het invullen van hun functie. Het bestuurslid, en diens plaatsvervanger, namens de gepensioneerden staan niet op de loonlijst van de aangesloten werkgever. Zij ontvangen van het pensioenfonds elk een vergoeding van € 6.000.

Kosten van vermogensbeheer

Het pensioenfonds volgt de adviezen van de Pensioenfederatie bij het transparant maken van de kosten voor vermogensbeheer en de transactiekosten. Indien aanwezig en tegen redelijke inspanning te verkrijgen wordt gebruik gemaakt van de werkelijke kosten en anders worden schattingen gebruikt op basis van ervaringscijfers of adviezen van de Pensioenfederatie. Ieder jaar wordt een volledige uitsplitsing gemaakt naar de verschillende belegging categorieën zoals voorgeschreven door DNB.

Voor 2013 bedroegen de kosten van vermogensbeheer; de beleggingsportefeuilles 0,34% (2012: 0,35%) en de directe en indirecte transactiekosten 0,06% (2012 0,30%).

De lagere transactiekosten ten opzichte van 2012 kunnen worden verklaard doordat binnen de fondsen transactiekosten sterk worden gedempt door toe- en uitreding fees die ervoor zorgen dat de zittende aandeelhouder geen onnodige kosten voor zijn rekening krijgt. Met deze specifieke categorie was geen rekening gehouden in 2012.

In onderstaande tabel zijn de kosten verder uitgesplitst naar de verschillende belegging categorieën en advieskosten

Vermogenscategorie	Totaal beheerfee en transactiekosten
Onroerend goed	n.v.t. (alleen indirect via aandelenfondsen)
Aandelen	23 bps-25 bps
Vastrentend	35 bps
Private equity en hedgefonds	300 bps
Commodities	55 bps (niet meer in portefeuille per 31/12)
De fiduciaire kosten en overige kosten fonds	24 bps

De kosten voor het portefeuillebeheer voor risico deelnemers wordt hier niet nader toegelicht. Omdat iedere deelnemer het recht heeft om een eigen fondsenpalet (mix) te kiezen is het niet mogelijk om in één getal de gemiddelde kosten weer te geven. Dit kan sterk variëren per deelnemer.

Kostenbewustzijn

De aandacht voor kosten is de laatste jaren sterk toegenomen. Dat is een goede zaak, immers elke euro die wordt uitgegeven aan kosten is niet beschikbaar voor pensioen. Vanuit het fonds zelf kan het zorgen voor eenduidige en eenvoudige regelingen bijdragen aan kostenbeheersing. De kosten van vermogensbeheer moeten in relatie tot de verwachte lange termijn outperformance worden gezien.

Dat laat onverlet dat de bedrijfsvoering van een fonds steeds complexer en daardoor duurder wordt. Zonder de nieuwe maatregelen en onderzoeken ter discussie te stellen, ze leiden tot extra kosten.

Integraal vermogensbeheer

In 2013 heeft RIAM als fiduciair manager gefunctioneerd. Afgezien van de (onafhankelijk uitgevoerde) asset and liability management (ALM) studie die als vertrekpunt dient, omvat fiduciair management alle activiteiten die voortvloeien uit de implementatie van de resultaten van de ALM-studie: vertaling van de ALM-studie naar strategische asset allocatie, portefeuilleconstructie, managerselectie, risicomonitoring en de integratie van informatiestromen. De integraal vermogensbeheerder kan en zal bij beleggingsvoorstellen ook overwegen om fondsen van niet gelieerde partijen mee te nemen. Corestone (onderdeel van RIAM) zal adviseren ten aanzien van de managerselectie. Bij deze selectie wordt ook onderzocht of het fonds de UNPRI richtlijnen aanhoudt. Dit voorstel zal in de BAC van advies worden voorzien. Uiteraard dient de integraal vermogensbeheerder RIAM zich te houden aan de afgesproken risicolimieten op totaalniveau en binnen ieder beleggingsfonds. Noodzakelijk hiervoor is dat de integraal vermogensbeheerder en de aangestelde fondsbeheerders over een degelijk risicomanagement- en compliance proces beschikken.

In 2013 is naast Robeco als vermogensbeheerder een deel van de obligatie portefeuille ondergebracht bij Standard Life en Pimco.

BELEGGINGENPARAGRAAF

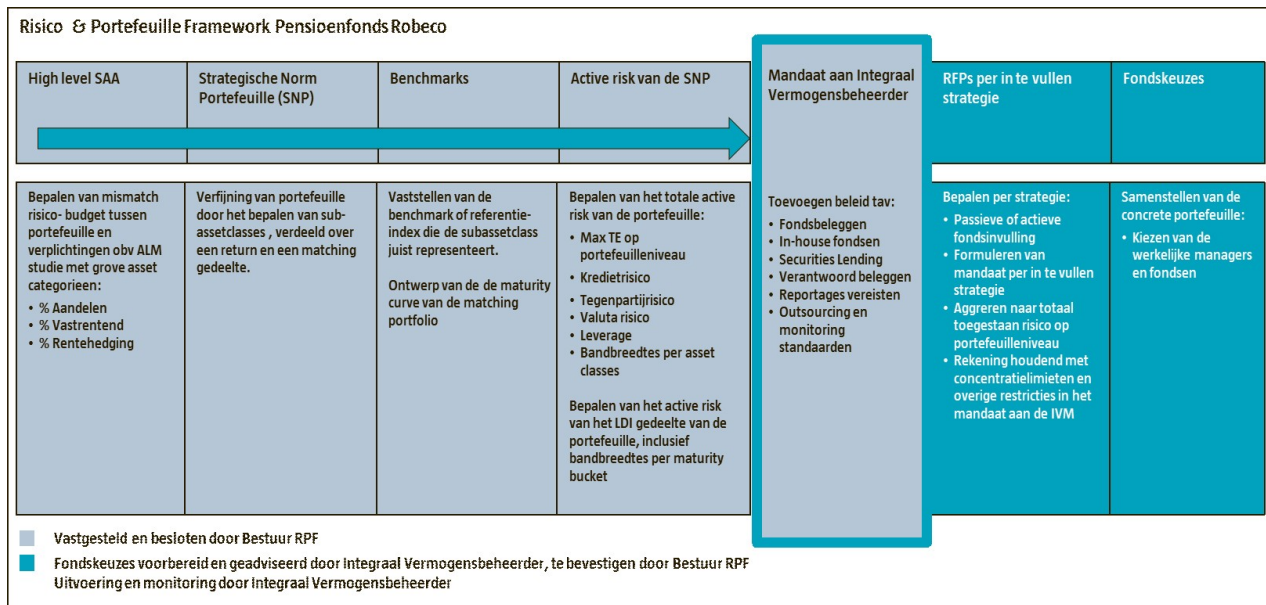
Onderzoek DNB naar vermogensbeheer

Naar aanleiding van het in 2011 door DNB uitgevoerde onderzoek inzake het vermogensbeheer heeft het bestuur na een tweede vragenbrief in 2013 besloten om het hele proces rondom het vermogensbeheer uit te schrijven in een aantal verschillende stappen. Het bestuur is van mening dat het pensioenfonds met dit proces in control is over de uitvoering van het vermogensbeheer.

Het enig punt dat mogelijk nog discussie kan opleveren is inherent aan het beleggen in fondsen in plaats van mandaten. Het gaat dan om het maximale risicobudget dat een fondsmanager mag nemen. Hierdoor kan op totaal niveau ex ante het risico groter zijn dan beoogd. Het argument dat, indien de onderliggende fondsbeheerders de grenzen van hun mandaat opzoeken er op totaal niveau een profiel ontstaat dat buiten de gedefinieerde bandbreedte valt, verdient nuancering. In de rapportage wordt door de fondsen heen gekeken (look through).

Risico en portefeuille framework

Het vermogensbeheer kan in de volgende stappen worden onderverdeeld.

Door deze stapsgewijze benadering kan het mandaat aan de vermogensbeheerder scherp worden afgebakend.

Uitgangspunt voor het beleggingsbeleid zijn de verplichtingen van het pensioenfonds. Het bestuur bepaalt het risicobudget dat beschikbaar is voor het beleggingsbeleid om extra rendement te genereren. De risicohouding is getoetst door middel van een lange termijn analyse van de ontwikkeling van het pensioenfonds waarbij alle beschikbare sturelementen worden meegenomen (een ALM studie). Het bestuur gelooft dat een risicoloos pensioen niet bestaat, en dat er een balans is tussen de pensioenpremie, de hoeveelheid beleggingsrisico, en de toeslagambitie. Op basis van de 3-jaarlijkse ALM studie heeft het pensioenfonds voor een risicoprofiel gekozen dat overeenkomt met een strategisch beleggingsbeleid van 50% aandelen (MSCI Wereld), 50% obligaties (Investment Grade) en een 50% renteafdekking.

In de strategische normportefeuille wordt de asset allocatie van het strategisch beleggingsbeleid nader verfijnd om te komen tot een portefeuille met hetzelfde risicoprofiel, maar met een hogere verwachte opbrengst. Bij deze analyse wordt voor elke allocatie een representatieve benchmark gehanteerd. De uitzonderingen zijn de alternatieve beleggingscategorieën waarvoor geen "belegbare" benchmarks zijn aan te wijzen. Hiervoor zijn benchmarks gekozen die in de ogen van het pensioenfonds het beste passen bij de motivatie waarom deze asset classes aan de portefeuille zijn toegevoegd (meer specifiek: Hedge Funds en Private Equity (PE)).

Deze strategische normportefeuille wordt jaarlijks vastgelegd in het beleggingsplan dat als mandaat wordt meegeven aan de uitvoerder RIAM als integraal vermogensbeheerder.

Met het oog op het beperken van transactiekosten zijn rond deze strategische asset allocatie en de renteafdekking bandbreedtes bepaald. Pas als de feitelijke portefeuillevreiding of de renteafdekking op maandeinde buiten deze bandbreedtes komt, wordt overgegaan tot herbalancering of bijsturing van de renteafdekking. Daarbij wordt de portefeuille weer dichterbij de strategische normportefeuille gebracht.

Maandelijkse rapportages of de portefeuille in lijn is met de strategische normportefeuille. In feite is hierdoor het grootste risico van het pensioenfonds (benchmark versus verplichtingen) gemaximeerd tot wat door het bestuur als het gewenste beleid wordt gezien.

RISICOPARAGRAAF

Risicobeheersing is van groot belang voor een pensioenfonds. Pensioenfonds Robeco heeft dit onderkend en houdt hier op meerdere manieren rekening mee in de uitvoering van haar activiteiten. Achtereenvolgens wordt stil gestaan bij verschillende risicotypen te weten, beleggingsrisico's, actuariële risico's en operationele risico's.

Beleggingsrisico's

Marktrisico

Het pensioenfonds gelooft in de toegevoegde waarde van actief beleggingsbeleid. Het pensioenfonds besteedt immers het vermogensbeheer uit aan een partij die een gedegen analyse maakt van de waarde van een vermogenstitel en die vergelijkt met de prijs van die vermogenstitel. Financiële markten waarin veel beleggingsbeslissingen genomen kunnen worden hebben de hoogste mate van persistente outperformance.

Het pensioenfonds kiest derhalve bij voorkeur actieve managers. Kenmerk van deze actieve managers is dat zij in hun beleggingsbeleid mogen afwijken van de strategische benchmark om daarmee extra rendement te behalen. Dit betekent dat (actief) risico wordt toegevoegd aan de portefeuille. De ruimte voor de manager om actieve keuzes te maken wordt in het algemeen beperkt door het hanteren van een tracking-error limiet. De tracking-error is gedefinieerd als de standaarddeviatie van de actieve return minus de benchmark return van de normportefeuille.

Het pensioenfonds heeft het actief risico voor de totale portefeuille gemaximeerd op 3%.

Het extra risico dat het pensioenfonds op totaal niveau loopt is hiermee gematigd en kan becijferd worden op ongeveer 0.4%-punt extra risico. Dit is in het extreme scenario wanneer het tracking error budget volledig wordt gebruikt en alle actieve strategieën een correlatie hebben van 1.

Het daadwerkelijk aanwezige actief risico op portefeuilleniveau wordt berekend aan de hand van de feitelijke allocaties naar de individuele managers en een inschatting van de maximale tracking error per manager. De inschatting is gebaseerd op conservatieve aannames, waarbij onder andere wordt gekeken naar de tracking error limiet per manager, de ex-post tracking errors, het beleggingsbeleid en mogelijke staartrisico's. Per manager kan op die manier de bijdrage aan de tracking error op totaal portefeuilleniveau worden berekend. Vervolgens kunnen deze bijdragen - onder een veronderstelde correlatie van 1 - bij elkaar worden opgeteld. Op deze manier is het actieve risico berekend op 2,89%.

In de opdracht aan RIAM als integraal vermogensbeheerder is het maximale actief risico vastgelegd. Hierover wordt op kwartaalbasis gerapporteerd. Bij overtreding van de tracking error op portefeuilleniveau neemt de Integraal vermogensbeheerder contact op met het pensioenfondsbestuur. In overleg zal het risico teruggebracht worden door herallocatie van asset classes of door een wijziging in de managers selectie.

Kredietrisico

Kredietrisico heeft alleen betrekking op het vastrentende waarden gedeelte van de portefeuille en is het risico dat een debiteur niet aan zijn verplichtingen kan voldoen. Het pensioenfonds zoekt bewust deze risico's op met het oog op de te ontvangen kredietpremie. Tegenpartijrisico is in zekere zin ook kredietrisico, maar hangt samen met het gebruik van derivaten en is daarmee een 'niet-gezocht' risico. Het tegenpartijrisico wordt gemitigeerd door te handelen met verschillende tegenpartijen en het dagelijks uitwisselen van onderpand.

Kredietrisico kan worden beperkt door een goede spreiding over individuele debiteuren. Daarnaast kunnen rating- of sectorlimieten bijdragen aan het beheersen van het kredietrisico op portefeuilleniveau.

Renterisico

Het pensioenfonds heeft er strategisch voor gekozen om het renterisico voor 50% af te dekken. Er wordt renterisico afgedekt om het korte termijn risico van de nominale dekkingsgraad te beperken. Het nominale renterisico wordt niet volledig afgedekt. Aangezien rentestijgingen en een toename van inflatie vaak samengaan, zou het inflatierisico toenemen wanneer het renterisico volledig wordt afgedekt. Het mitigeren van het inflatierisico is op lange termijn van belang voor een waardevast pensioen. Bovendien past het bij onze visie op de middellange termijn dat de inflatie structureel zou kunnen toenemen naar 3%. Dit beleid van renteaftdekking wordt ondersteund door de in 2012 uitgevoerde ALM studie.

Het renterisico wordt door de Integraal vermogensbeheerder gemeten door de modified duration van de kasstromen van de pensioenverplichtingen af te zetten tegen de modified duration van de combinatie van de benchmarks van de matchingportefeuille. Het actieve durationbeleid van de managers binnen een fonds wordt hierdoor niet meegenomen bij de bepaling van het afdekkingspercentage. Verder betekent deze benadering dat de Return portefeuille verondersteld wordt een modified duration van nul te hebben.

De voorgenomen afdekking is 50% met een bandbreedte van +/- 3%-punten. De feitelijke renteaftdekking wordt op wekelijkse basis door de integraal vermogensbeheerder berekend. Indien de portefeuille buiten de bandbreedte komt, zal de integraal vermogensbeheerder een voorstel doen om de afdekking terug te brengen naar halverwege de bandbreedte. Het renterisico versus de verplichtingen wordt niet volledig proportioneel over de verschillende looptijden afgedekt. Hierdoor ontstaat een zeker curve-*risico*. Dit is het gevolg van de invulling van de strategische portefeuille met fondsen. Het *curverisico* speelt echter bij 50% afdekking een ondergeschikte rol. De tracking error van het totale renterisico als gevolg van de 50% afdekking is op dit moment gelijk aan 7%, door de gekozen invulling stijgt dit naar 7,3%. Om het *curverisico* te beheersen hanteert het fonds maximale afwijkingen per looptijdsegment. De uitgangsnorm daarbij is dat 50% van het totale renterisico wordt afgedekt op basis van de marktcurve (met een bandbreedte van +/- 3%). Deze afdekking vindt over de curve plaats, waarbij als norm een looptijdverdeling is bepaald op basis van 50% marktwaardeverplichtingen en 50% UFR-verplichtingen per looptijdsegment. Het pensioenfonds geeft hiermee de rentegevoeligheid in het ultralange looptijdsegment een relatief lager gewicht met het oog op de geringe liquiditeit en het beperkte aantal marktpartijen in deze lange looptijden.

De looptijdverdeling van de beleggingen mag per looptijdsegment niet meer dan 5% afwijken van deze norm.

Valutarisico

De valuta-exposure in USD, GBP, JPY, CHF, CAD en AUD worden op benchmarkniveau afgedekt naar de euro. In de portefeuille worden de exposures naar deze valuta's afgedekt naar de euro voor zoveel als praktisch mogelijk is (gebruik makend van de benchmark-exposures en feitelijke portefeuille gewichten). De valutarisico's van de overige ontwikkelde markten zijn relatief klein en worden als zodanig door het pensioenfonds geaccepteerd.

In de feitelijke portefeuille is sinds 2012 met het oog op de onrust in het eurogebied het valutarisico naar USD en JPY niet volledig afgedekt. In december 2013 is het valutarisico van de JPY weer naar het strategisch afdekkingspercentage gebracht (100%) en de afdekking van het valutarisico van de USD naar 75%.

Liquiditeitenbeheer

Er mag geen structureel negatieve kas worden aangehouden. Omdat het afdekken van de rente gebeurt in een onderliggend beleggingsfonds hoeft het fonds zelf geen liquiditeiten aan te houden om te voldoen aan margin verplichtingen. Daarnaast kan het fonds de door haar aangehouden beleggingsfondsen verkopen om zo de kaspositie te vergroten. Deze onderliggende fondsen zijn nagenoeg allemaal open beleggingsfondsen die op intrinsieke waarde noteren en waarvan de beleggingen zelf ook eenvoudig liquide te maken zijn.

Daarnaast wordt op pensioenfondsniveau wel het valutarisico afgedekt. Daarvoor moeten wel liquiditeiten worden aangehouden. Hier loopt het fonds dan wel een tegenpartijrisico. Dit risico wordt afgedekt door het verkrijgen van onderpand.

Actuariële risico's

Teneinde het risico van grote stijgingen in de verplichtingen van het pensioenfonds als gevolg van arbeidsongeschiktheid of overlijden van deelnemers te beperken heeft het bestuur een aantal maatregelen genomen. Allereerst heeft het pensioenfonds bij Zwitserleven een stop-loss verzekering afgesloten ten einde de kosten als gevolg van arbeidsongeschiktheid of overlijden van deelnemers te beperken. Deze verzekering komt tot uitkering wanneer de totale kosten van de uit te keren arbeidsongeschiktheidspensioenen en ouderdomspensioenen als gevolg van overlijden of arbeidsongeschiktheid van deelnemers een vooraf bepaald bedrag overstijgt. Het eigen behoud bedraagt 125% van de jaarpremie bij volledige herverzekering gemeten over de looptijd van het contract.

Daarnaast worden in het geval van arbeidsongeschiktheid van een deelnemer, de toekomstige pensioenpremies tot aan de pensioengerechtigde datum in rekening gebracht bij de aangesloten werkgever.

Het pensioenfonds wordt geconfronteerd met een toenemend aantal slapers, wat leidt tot een veranderende verhouding tussen actieve deelnemers en slapers. De consequentie hiervan is een afname van de mate waarin de pensioenpremies van de actieve deelnemers zorgen voor dekking van de verplichtingen. Het aanpassen van de premies als middel om de dekkingsgraad van het pensioenfonds te beïnvloeden wordt als gevolg hiervan dan ook minder effectief.

Operationele risico's

Uitbestedingsrisico

Het pensioenfonds kiest in de uitvoering van haar verantwoordelijkheden voor een vergaand uitbestedingsmodel. De uitvoering van de deelnemersadministratie is uitbesteed aan Syntrus Achmea, de uitvoering van het beleggingsbeleid is uitbesteed aan RIAM. Vanaf 2012 vervult RIAM de rol van fiduciair manager en worden actief fondsen van andere aanbieders opgenomen. Tevens vindt de actieve monitoring plaats bij RIAM van de operationele vermogensbeheerders. Tot slot is de uitvoering van de beschikbare premieregelingen uitbesteed aan Robeco Pension Providers. Ook in geval van uitbesteding blijft het bestuur eindverantwoordelijkheid voor de uitvoering.

Teneinde deze verantwoordelijkheid in te vullen heeft het bestuur een aantal maatregelen getroffen. Allereerst ontvangt het bestuur van alle bovengenoemde partijen een ISAE 3402 rapportage of vergelijkbare rapportage die inzicht geeft in de interne beheersing van de uitvoerder, zover relevant voor haar klanten en welke is voorzien van een oordeel van een onafhankelijke accountant. Deze rapportage wordt beoordeeld door het bestuur.

Ten aanzien van de uitvoering van de deelnemersadministratie heeft het bestuur duidelijke service levels afgesproken met Syntrus Achmea, waarover periodiek wordt gerapporteerd. Deze rapportages worden beoordeeld door het bestuur en indien nodig worden verbeteringen afgesproken met Syntrus Achmea.

Tegenpartijrisico

Het pensioenfonds belegt voornamelijk via de institutionele fondsen. Het juridisch eigendom van de onderliggende beleggingen wordt gehouden door een stichting bewaarder. Daarmee loopt het pensioenfonds geen risico op RIAM. Wel bestaat er een onderliggend tegenpartij risico bij het aangaan van "over the counter" derivatentransacties zoals bij het LDI fonds en de valutatermijn transacties. Bij LDI wordt het risico beperkt doordat de afgesloten swaps via Central Clearing worden aangehouden en er gewerkt wordt met onderpand. De liquiditeiten worden aangehouden bij Rabobank. Voor de institutionele fondsen waarin het pensioenfonds belegt, wordt gebruik gemaakt van securities lending via Robeco Securities Lending (RSL). RSL houdt collateral aan voor de uitgeleende posities om het tegenpartijrisico te beperken.

Juridisch risico

Dit risico bestaat ondermeer uit de gevolgen van het niet voldoen van het beleid en/of de bedrijfsvoering van het fonds aan wet- en regelgeving, alsmede de eigen voorgeschreven beleidskader, processen en procedures van het fonds. Het fonds laat zich bij het maken van haar beleid daar waar nodig bijstaan door deskundige adviseurs. Bovendien bewaakt zij de deskundigheid van de bestuursleden door ondermeer zelf evaluatie sessies en het opstellen en onderhouden van een deskundigheidsplan.

VERSLAG VAN DE VERMOGENSBEHEERDER

Het bestuur vraagt ieder jaar aan de deskundigen van de uitvoerder RIAM om een verslag op te stellen. Het bestuur beoordeelt deze paragraaf alvorens hij wordt opgenomen als integraal onderdeel van het jaarverslag.

Beleggingsbeleid en behaald portefeuillerendement 2013

In het jaar 2013 was het rendement op de portefeuille 4,6%, de benchmark rendeerte 5,1%.

Het achterblijven van het fondsrendement ten opzichte van de benchmark (met 0,5%-punt) is hoofdzakelijk toe te schrijven aan de beslissing om de afdekking van het valuta-exposure van de beleggingen in US dollar te verlagen. Deze beslissing is halverwege 2012 genomen met het oog op de opgelopen spanningen in het Euro-gebied. De lagere afdekking is niet in de benchmark tot uitdrukking gebracht. De koersstijging van de Euro heeft daardoor het portefeuillerendement met circa 1,1%-punt gedrukt ten opzichte van het benchmarkrendement.

De fondsselectie (actief beheer) had een positief effect op het relatieve rendement van 0,7%-punt. Dit ondanks een negatieve performance van de beleggingen in Private Equity ten opzichte van de MSCI Wereld Index. Asset allocatie had een kleine negatieve bijdrage.

Zakelijke waarden

<i>Fonds</i>	<i>Rendement</i>	<i>Benchmark</i>	
Institutional Global Enhanced Index Fonds	24,9%	21,5%	
Institutional Conservative Equity Fonds	16,9%	10,4%	(*)
Institutional Emerging Markets Fonds	-5,7%	-6,8%	
Robeco Emerging Markets Conservative Equity	-1,8%	-4,4%	(**)
Hedgefund Omnitrend EUR	-1,5%	0,1%	
Robeco Commodities Fonds	-7,9%	-6,3%	(***)

(*) Dit betreft vanaf mei 2013 de MSCI World Minimum Volatility, deze behaalde een rendement van 10,4%.

(**) Dit betreft vanaf 1 juni 2013 de MSCI EM Minimum Volatility, deze behaalde een rendement van -4,4%.

(***) Het rendement en benchmark zijn tot 1 juni 2013.

De beleggingen in Private Equity vonden plaats via drie fondsen. De rendementen gemeten over 2013 van de drie fondsen waren als in de tabel hieronder:

<i>Fonds</i>	<i>Rendement</i>
Robeco Institutional Global Private Equity NL Fund	4,9%
Robeco Institutional Global Private Equity II NL Fund	0,6%
Robeco Global Private Equity Fund III	7,0%

Vastrentende waarden

<i>Fonds</i>	<i>Rendement</i>	<i>Benchmark</i>
CGF Robeco All Strategy Euro Bonds	3,3%	2,2%
- de inflation hedged variant van dit fonds	0,3%	2,2%
Robeco Euro Credit fonds	4,7%	3,6%
Euro Credit fonds van Standard Life	4,5%	3,6%
High Yield beleggingen	8,2%	7,6%
Pimco EMD fonds	-15,3%	-12,9%
Robeco Institutional Liability Driven Euro Core 40 Fund *	-13,7%	-14,2%

* Ter afdekking van het renterisico wordt belegd in een fonds met een hoge duration. Tot 31 januari 2013 het Robeco LDI FD 40 Fund, daarna het Robeco Institutional Liability Driven Euro Core 40 Fund. Dit laatste beleggingsfonds belegt in langlopende AAA staatsobligaties en Interest Rate Swaps (IRS). We merken hierbij op dat dit fonds niet gekozen is voor het behalen van rendement maar in eerste aanleg bedoeld is ter afdekking van de risico's die het fonds loopt als gevolg van de marktwaarde waardering van haar verplichtingen.

Toelichting op het gevoerde beleid

In het eerste kwartaal van 2013 zijn in de liability-hedging portefeuille een aantal wijzigingen doorgevoerd, conform het beleggingsplan 2013. Zo is de belegging in het LDI All Strategy Bond fonds omgezet naar een belegging in het LDI Euro Core Government fonds. Hierdoor zijn de benchmark exposures naar staatsobligaties uitgegeven door minder kredietwaardige overheden verminderd. Op hetzelfde moment is een gedeelte van de belegging in het breed gespreide Euro Aggregate fonds verruild voor participaties in fondsen die vrijwel uitsluitend in euro bedrijfsobligaties beleggen. Per saldo is de allocatie naar niet-staatsleningen op totaal portefeuilleniveau gelijk gebleven.

Het pensioenfonds heeft in het tweede kwartaal van 2013 besloten om de allocatie naar Grondstoffen uit de Strategische Normportefeuille te verwijderen en het gewicht toe te voegen aan High Yield en Emerging Markets Debt. Ook heeft het bestuur besloten om vooralsnog geen nieuwe commitments naar Private Equity te doen. De bestaande Private Equity beleggingen zullen worden aangehouden.

Per eind mei is besloten om de strategische keuze om te alloceren naar aandelen met een lage volatiliteit voortaan ook in de benchmark keuze tot uitdrukking te laten komen. Vanaf die datum worden deze allocaties afgezet tegen de MSCI Min Vol indices (zowel voor ontwikkelde als voor emerging aandelen) en niet meer tegen de marktwaarde gewogen indices.

In de feitelijke portefeuille is sinds 2012 met het oog op de onrust in het eurogebied het valutarisico naar USD en JPY niet volledig afgedekt. In december 2013 is het valutarisico van de JPY weer naar het strategisch afdekkingspercentage gebracht (100%) en de afdekking van het valutarisico van de USD naar 75%. Dit is ook in de benchmark tot uitdrukking gebracht.

Het pensioenfonds heeft per 1 januari 2013 een nieuwe vermogensbeheerovereenkomst met de integraal manager afgesloten. Dit contract legt de rollen en verantwoordelijkheden van de verschillende betrokken partijen beter vast. Zo speelt de integraal vermogensbeheerder een grotere rol bij manager monitoring & selectie en integrale rapportages. Dit heeft in 2013 al concreet vorm gekregen bij de invulling van de nieuwe allocatie naar bedrijfsobligaties, waarbij de integraal manager gevraagd is om advies. Op basis van dit advies is een extern (niet-Robeco) fonds aan de portefeuille toegevoegd.

De benchmark voor de belegging in Omnitrend was kas (Eonia). In de BAC is gesproken over de benchmark. De kas benchmark is in elk geval ongewenst. Er is echter een verschil tussen een benchmark die past bij de manager en eentje die past bij de asset class. Besloten wordt om nu uit te gaan van + 3,25%.

FINANCIËLE PARAGRAAF

Samenvatting van de financiële positie van het fonds en de ontwikkelingen gedurende het jaar (x € 1.000):

Ontwikkeling dekkingsgraad

	Pensioen- vermogen	Technische voorzieningen	Dekkings- graad
Stand 31 december 2012	350.636	317.358	110,5%
Beleggingsresultaten	15.488	-23.215	12,0%
Premiebijdragen	21.209	10.588	2,6%
Uitkeringen	-7.425	-7.424	0,2%
Overige	-927	-1.343	2,7%
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
Stand 31 december 2013	378.981	295.964	128,0%
Risico deelnemer	39.782	39.782	
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
Stand 31 december 2013	418.763	335.746	124,7%

In bovenstaande tabel is de dekkingsgraad per 31 december 2012, de dekkingsgraad zonder de toevoeging van het belegd vermogen en de voorziening voor risico deelnemer.

Ultimo 2013 bedraagt de gemiddelde marktrente 2,73% (2012: 2,27%), uitgaande van de looptijd van de verplichtingen van het pensioenfonds. De gemiddelde rente van 2,73% is gebaseerd op de 1-maands RTS die is bepaald door het omzetten van swap bid koersen naar DNB zero.

De aanwezige dekkingsgraad ultimo jaar (op basis van de jaarrekening) heeft zich de afgelopen jaren als volgt ontwikkeld:

	<u>2013</u>	<u>2012</u>	<u>2011</u>	<u>2010</u>	<u>2009</u>	<u>2008</u>	<u>2007</u>
Dekkingsgraad ultimo	124,7%	109,4%	108,0%	116,8%	116,6%	105%	143%

De genoemde aanwezige dekkingsgraad ultimo 2013 van 124,7% is gebaseerd op de actuele marktrente. Er is geen Ultimate Forward Rate (UFR) en eveneens geen 3-maands middeling toegepast met betrekking tot de rentetermijnstructuur.

Daarnaast is de dekkingsgraad de verhouding tussen het totaal belegd vermogen (inclusief belegd vermogen risico deelnemers) ten opzichte van de totale technische voorziening (inclusief technische voorziening voor risico deelnemers). Dit beleid is niet verplicht in het kader van de Pensioenwet, maar is een keuze van het bestuur sinds 2009. Het bestuur is van mening dat deze prudente benadering een reëler beeld geeft van de wettelijke dekkingsgraad.

Tot en met 2008 is de aanwezige dekkingsgraad de verhouding totaal belegd vermogen zonder beleggingen voor risico deelnemer ten opzichte van technische voorziening voor risico fonds.

De vereiste dekkingsgraad zoals die voortvloeit uit de solvabiliteitsvoorschriften volgens de Pensioenwet bedraagt 118,2 % (2012: 118,2%).

Overeenkomstig artikel 96 van de Pensioenwet wordt vermeld dat:

- het pensioenfonds in het boekjaar 2013 geen dwangsommen en boetes zijn opgelegd;
- het pensioenfonds in het boekjaar 2013 geen aanwijzing als bedoeld in artikel 171 van de Pensioenwet is gegeven;
- in het boekjaar 2013 geen bewindvoerder als bedoeld in artikel 173 van de Pensioenwet is aangesteld.

Actuariële analyse van het resultaat

De samenstelling van het resultaat over 2013 en 2012 en de wijzigingen daarin blijken uit het volgende overzicht (x €1.000):

	2013	2012
Wijziging rentetermijnstructuur	24.244	-34.243
Resultaat op intrest/beleggingen	14.459	37.941
Resultaat op premie	3.953	2.619
Resultaat op kosten	-73	-16
Resultaat op uitkeringen	-1	-46
Resultaat op waardeoverdrachten	289	154
Toeslagverlening	5.874	6.213
Resultaat op overige kanssystemen	994	68
Wijziging actuariële grondslagen	-	-3.863
Overige incidentele mutaties	-	60
Resultaat	49.739	8.887

De kostendekkende en feitelijke premie volgens artikel 130 van de Pensioenwet zijn als volgt:

	2013	2012
Kostendekkende premie	22.132	20.308
Feitelijke premie	22.692	20.308

De samenstelling van de kostendekkende premie is als volgt (x €1.000):

Actuarieel benodigde koopsom inclusief bijdrage voor risico deelnemers	12.369	11.142
Uitvoeringskosten	371	334
Solvabiliteitsopslag (Vereist Eigen Vermogen)	3.518	2.619
Financiering toeslagambitie	5.874	6.213
	22.132	20.308

Oordeel van de externe actuaris op de financiële positie

De vermogenspositie van het Pensioenfonds is uitgaande van de wettelijke maatstaven voldoende en uitgaande van de bestuursuitgangspunten is deze eveneens voldoende.

Herstelplan

Het Pensioenfonds Robeco heeft een lange termijn herstelplan. Het lange termijn herstelplan geeft het tijdpad aan waarbinnen het pensioenfonds haar gewenste buffer weer kan opbouwen.

Omdat het Pensioenfonds Robeco de laatste drie kwartalen van 2013 beschikte over deze buffer (berekend volgens de DNB normen) is het pensioenfonds uit herstel. Dat is begin 2014 ook aan DNB gemeld.

Gegeven de volatiliteit van de dekkingsgraad zal het pensioenfonds deze goed monitoren.

TOEKOMSTPARAGRAAF

Als gevolg van de verkoop van de Robeco Groep NV door Rabobank aan ORIX is ook gesproken over een gewijzigde financiering. Deze is begin 2014 overeengekomen. Evident is dat onder deze nieuwe overeenkomst risico's zijn verschoven van de werkgever naar het fonds. Daarmee komt ook het pensioenfonds op iets grotere afstand te staan van de werkgever.

Het pensioenfonds acht het heel belangrijk dat de werkgever nauw betrokken blijft bij het fonds en zal in overleg met de werkgever nagaan of deze gewijzigde financiering nog gevolgen voor de governance moet hebben.

De wijzigingen 2014 betekenen niet dat de huidige regeling nu stabiel is. Met ingang van 2015 wordt, conform de wettelijke afspraken, de pensioenopbouw verder verlaagd en zal tevens een maximaal pensioengevend inkomen worden ingevoerd.

Rotterdam, 6 mei 2014

Het bestuur

Ivo Frielink

Wilma de Groot

Harry Horlings

Hans Roodhorst

Martine Snoek

Jurgen Stegmann

Tom Steenkamp

Cees van Breugel

Gerard de Bruin

JAARREKENING

1 BALANS PER 31 DECEMBER 2013

(na verwerking van het resultaat)

(in duizenden euro's)

	31 december 2013	31 december 2012
ACTIVA		
Beleggingen voor risico pensioenfonds (1)	384.218	350.761
Beleggingen voor risico deelnemers (2)	39.782	36.694
Vorderingen en overlopende activa (3)	281	915
Liquide middelen (4)	2.016	2.541
	<u>426.297</u>	<u>390.911</u>
PASSIVA		
Stichtingskapitaal en reserves (5)	83.017	33.278
Technische voorzieningen (6)	295.964	317.358
Voorziening voor risico deelnemers (7)	39.782	36.694
Overige schulden en overlopende passiva (8)	7.534	3.581
	<u>426.297</u>	<u>390.911</u>

(*) De nummering verwijst naar de toelichting

2 STAAT VAN BATEN EN LASTEN OVER 2013

(in duizenden euro's)

		2013	2012
Premiebijdrage van werkgever en werknemers	(9)	21.209	18.982
Premiebijdragen voor risico deelnemers	(10)	1.483	1.326
Beleggingsresultaten risico pensioenfonds	(11)	15.488	42.195
Beleggingsresultaten risico deelnemers	(12)	2.368	3.670
Saldo waardeoverdrachten risico pensioenfonds	(13)	-165	1.642
Saldo waardeoverdrachten risico deelnemers	(14)	-763	-1.854
Pensioenuitkeringen	(15)	-7.425	-7.391
Mutatie technische voorzieningen	(16)		
Pensioenopbouw		-10.588	-9.438
Rentetoevoeging		-1.029	-4.254
Onttrekkingen voor pensioenuitkeringen		7.424	7.345
Toevoegingen voor uitvoeringskosten		-75	-44
Saldo overdrachten van rechten		454	-1.488
Wijziging marktrente		24.244	-34.243
Wijziging actuariële grondslagen		-	-3.863
Overige wijzigingen		964	27
		21.394	-45.958
Mutatie voorziening risico deelnemers	(17)	-3.088	-3.142
Herverzekeringen	(18)	-95	-73
Uitvoeringskosten	(19)	-667	-570
Diverse baten en lasten	(20)	-	60
Saldo van baten en lasten		<u>49.739</u>	<u>8.887</u>
Bestemming saldo			
Mutatie algemene reserve		<u>49.739</u>	<u>8.887</u>

3 KASSTROOMOVERZICHT 2013

(in duizenden euro's)

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode.

	2013	2012
Kasstroom uit pensioenactiviteiten		
Premiebijdrage van werkgever en werknemers	21.209	18.982
Premiebijdragen voor risico deelnemers	1.483	1.326
Saldo waardeoverdrachten risico pensioenfonds	-165	1.642
Saldo waardeoverdrachten risico deelnemers	-763	-1.854
Pensioenuitkeringen	-7.425	-7.391
Herverzekeringen	-95	-73
Uitvoeringskosten	-667	-570
Diverse baten en lasten	-	60
Mutatie vorderingen en overlopende activa	634	-43
Mutatie overige schulden en overlopende passiva	909	-339
	15.120	11.740
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		
Verkopen beleggingen	130.385	54.437
Aankopen beleggingen	-145.426	-65.207
Directe beleggingsopbrengsten	1.990	4.171
Overige mutaties beleggingen	-1.489	-4.067
Kosten vermogensbeheer	-1.105	-729
	-15.645	-11.395
Mutatie liquide middelen	-525	345
Samenstelling geldmiddelen		
	2013	2012
Liquide middelen per 1 januari	2.541	2.196
Mutatie liquide middelen	-525	345
Liquide middelen per 31 december	2.016	2.541

4 GRONDSLAGEN VOOR WAARDERING EN RESULTAATBEPALING

Algemeen

Het doel van Stichting Pensioenfonds Robeco, statutair gevestigd te Rotterdam - Coolingsingel 120, is het nu en in de toekomst verstrekken van uitkeringen aan gepensioneerden en nabestaanden ter zake van ouderdom en overlijden; tevens verstrekt het fonds uitkeringen aan arbeidsongeschikte deelnemers. Het fonds geeft invulling aan de uitvoering van de pensioenregeling van Robeco Nederland B.V.

Overeenstemmingsverklaring

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9, Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving. Het bestuur heeft op 6 mei 2014 de jaarrekening opgemaakt.

Actuele marktrente versus Ultimate Forward Rate (UFR)

September 2012 heeft DNB de rentetermijnstructuur aangepast, door de introductie van de Ultimate Forward Rate (UFR). Het hanteren van de UFR houdt in dat voor ver in de toekomst liggende verplichtingen (20 jaar tot 60 jaar) een aangepaste rentecurve (ultimo 2012 hogere rente) wordt gehanteerd. Voor verplichtingen korter dan 20 jaar geldt de rentetermijnstructuur op basis van een driemaandsgemiddelde.

Het bestuur van Stichting Pensioenfonds Robeco heeft in 2012 besloten de UFR methodiek niet over te nemen en de jaarrekening op te stellen en de dekkingsgraad te blijven berekenen op basis van de actuele marktrente.

De gehanteerde rentetermijnstructuur in 2012 en 2013 is de actuele marktrente waarbij geen rekening is gehouden met de UFR en eveneens geen 3-maands middeling is toegepast. De rentetermijnstructuur is bepaald door de swap bid koersen om te zetten naar DNB zero.

Deze methodiek geeft een positief resultaat van € 11.295 op 31 december 2013 (2012: € 22.566 negatief resultaat).

Presentatiewijziging van de derivaten in het verloop van de beleggingen

Vanaf boekjaar 2013 worden de derivaten in het verloop van de beleggingen "gesaldeerd" opgenomen; positieve posities verrekend met negatieve posities. Dit om de inzichtelijkheid te bevorderen. De negatieve posities worden aan het totaal toegevoegd en zijn, zoals gebruikelijk, opgenomen bij overige schulden.

Tot en met boekjaar 2012 bestonden de derivaten in het beleggingsverloop uit de positieve derivatenposities. De vergelijkende cijfers 2012 zijn in dit rapport aangepast aan de nieuwe presentatiewijze.

GRONDSLAGEN VOOR DE WAARDERING VAN ACTIVA EN PASSIVA

Algemeen

Alle bedragen zijn vermeld in duizenden euro's, tenzij anders aangegeven.

Beleggingen worden gewaardeerd op reële waarde en pensioenverplichtingen worden gewaardeerd op actuele waarde. Overige activa en passiva worden gewaardeerd op de geamortiseerde kostprijs, tenzij anders is vermeld.

Voor zover noodzakelijk, wordt op activa een voorziening voor oninbaarheid in mindering gebracht.

Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten. De schattingen en hiermee verbonden veronderstellingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en verschillende andere factoren die gegeven de omstandigheden als redelijk worden beschouwd. De uitkomsten hiervan vormen de basis voor het oordeel over de boekwaarde van activa en verplichtingen die niet op eenvoudige wijze uit andere bronnen blijkt. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien, indien de herziening alleen voor die periode gevolgen heeft, of in de periode van herziening en toekomstige perioden, indien de herziening gevolgen heeft voor zowel de verslagperiode als toekomstige perioden.

Verwerking van activa en passiva

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Baten worden in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economische potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, en waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, en waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat alle of nagenoeg alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

Dit betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post "nog af te wikkelen transacties".

Securities lending

De fondsen waarin het pensioenfonds belegt nemen deel aan een securities lending programma, waarbij bepaalde effecten voor een korte periode worden uitgeleend aan andere marktpartijen. Beleggingen die in het kader van een securities lending contract worden uitgeleend, blijven deel uitmaken van de balans en worden gewaardeerd conform de grondslag voor waardering en resultaatbepaling zoals die geldt voor beleggingen. Als onderpand ontvangen geldmiddelen worden opgenomen onder beleggingen. Uit securities lending voortvloeiende baten en lasten worden volgens het toerekenbeginsel over de looptijd van de desbetreffende transacties verantwoord en in de rentebaten of -lasten verwerkt.

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Vreemde valuta

Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar de rapporteringsvaluta euro tegen de koers per balansdatum. Deze waardering is onderdeel van de waardering tegen reële waarde. Baten en lasten voortvloeiende uit transacties in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum.

	31-12-2013	31-12-2012
US Dollar	1,3780	1,3184
Britse Pond	0,8320	0,8111
Japanse yen	144,8300	113,9900
Australische dollar	1,5402	1,2699
Canadese dollar	1,4640	1,3127
Zwitserse frank	1,2255	1,2068

Beleggingen

Algemeen

De beleggingen worden gewaardeerd op reële waarde. Slechts indien de reële waarde van een belegging niet betrouwbaar kan worden vastgesteld vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs.

Participaties in beleggingsinstellingen, die gespecialiseerd zijn in een bepaald soort beleggingen worden gerubriceerd en gewaardeerd volgens de grondslagen van dat soort beleggingen.

Aandelen

Beursgenoteerde aandelen en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers.

Niet aan een beurs genoteerde fondsen zijn gewaardeerd tegen de reële waarde op basis van de door de vermogensbeheerder van het fonds afgegeven intrinsieke waarde, zijnde een benadering van de marktwaarde.

Vastrentende waarden

Beursgenoteerde vastrentende waarden en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers, verhoogd met de lopende intrest.

Niet aan een beurs genoteerde fondsen zijn gewaardeerd tegen de reële waarde op basis van de door de vermogensbeheerder van het fonds laatste afgegeven intrinsieke waarde.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd op reële waarde, te weten de relevante marktnotering of, als die er niet is, de waarde die wordt bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waarderingmodellen.

Positieve posities uit hoofde van derivatencontracten ultimo verslagjaar worden gepresenteerd onder derivaten. Negatieve posities uit hoofde van derivatencontracten ultimo verslagjaar worden gepresenteerd onder overige schulden en overlopende passiva.

Overige beleggingen

Onder overige beleggingen worden opgenomen die beleggingen die niet als een van de hiervoor opgesomde beleggingen geïnclassificeerd kunnen worden. Tevens worden onder de overige beleggingen opgenomen nog af te wikkelen beleggingstransacties en liquide middelen die beheerd worden door de vermogensbeheerder.

De overige beleggingen worden gewaardeerd tegen marktwaarde.

Beleggingen voor rekening en risico deelnemers

Beleggingen voor rekening en risico deelnemers zijn middelen die aangehouden worden op rekeningen ten behoeve van deelnemers die zelf het beleggingsrisico dragen in het kader van de beschikbare premieregeling.

De grondslagen voor de waardering van de beleggingen voor risico deelnemers zijn gelijk aan die voor de beleggingen die voor rekening van het fonds worden aangehouden.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen worden opgenomen tegen de reële waarde van de tegenprestatie. Een voorziening wordt getroffen op de vorderingen op grond van verwachte oninbaarheid.

Liquide middelen

Onder de liquide middelen worden die kasmiddelen en tegoeden op bankrekeningen opgenomen, die onmiddellijk dan wel op korte termijn opeisbaar zijn en niet het karakter van beleggingen hebben.

Stichtingskapitaal en reserves

De algemene reserve houdt rekening met de financiële positie en de aard en omvang van de risico's die het fonds loopt. De algemene reserve is bedoeld voor het opvangen van de verzekeringstechnische risico's en beleggingsrisico's. Het jaarresultaat zal toegevoegd of onttrokken worden aan de algemene reserve.

Technische voorzieningen

Voorziening pensioenverplichtingen

De voorziening voor pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds wordt gewaardeerd op actuele waarde. De voorziening pensioenverplichtingen is gelijk aan de contante waarde van de per balansdatum gefinancierde pensioenaanspraken, volgens de opgebouwde rechtenmethode. Dit wil zeggen dat de gefinancierde aanspraken overeenkomen met de per balansdatum tijdsevenredig verworven pensioenaanspraken. De contante waarde is berekend op basis van navolgende actuariële grondslagen:

Rekenrente

De gehanteerde renterijnstructuur 2013 is de actuele marktrente waarbij geen rekening is gehouden met de UFR en eveneens geen 3-maands middeling is toegepast. De rentetermijnstructuur is bepaald door de swap bid koersen om te zetten naar DNB zero.

Overlevingsgrondslagen

Volgens de AG-prognosetafel 2012-2062 met een leeftijd- en geslachtsafhankelijke correctiefactoren conform Postcodemodel van AON Hewitt. Startkolom 2014 (2012: AG-prognosetafel 2012-2062 met startkolom 2013).

Partnerschap

Onbepaald partnersysteem. De partnerfrequentie is voor alle leeftijden gelijkgesteld aan 100%.

Leeftijdsverschil man-vrouw

De partner van de mannelijke deelnemer wordt 3 jaar jonger verondersteld.

De partner van de vrouwelijke deelnemer wordt 3 jaar ouder verondersteld.

Leeftijdsbepaling

De leeftijdsbepaling geschiedt in maanden nauwkeurig.

Voorziening voor toekomstige excassokosten

Opslag voor excassokosten: 3,0% van de voorziening.

Wezenpensioen

Voor ingegaan wezenpensioen wordt geen sterfte verondersteld.

Voorziening voor toekomstige pensioenopbouw arbeidsongeschikten

Voor de (gewezen) deelnemers die invalide zijn, wordt de contante waarde van de toekomstige pensioenopbouw in rekening gebracht bij de werkgever, waarbij wordt uitgegaan van een correctie voor revalidatie/overlijden van 20%.

Voor deelnemers die voor 2007 reeds invalide waren, worden jaarlijks de actuariële premie met kostenopslag in rekening gebracht bij de werkgever.

In 2009 is een IBNR (incurred but not reported) voorziening gevormd ten behoeve van arbeidsongeschiktheidsrisico's.

Deze voorziening heeft betrekking op het arbeidsongeschiktheidspensioen en niet op de premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid. Gezien de geringe materialiteit wordt de IBNR slechts eens in de drie jaren herijkt. De IBNR is in 2012 vastgesteld voor de jaren 2012, 2013 en 2014 op € 1.400.

Voorziening voor risico deelnemers

De waardering van de voorziening voor risico van deelnemers wordt bepaald door de waardering van de tegenover deze voorzieningen aangehouden beleggingen.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Vervolgens worden deze gewaardeerd op de geamortiseerde kostprijs.

GRONDSLAGEN VOOR DE RESULTAATBEPALING

Algemeen

Voor zover niet anders vermeld worden baten en lasten verwerkt in het resultaat van het jaar, waarop zij betrekking hebben.

Premiebijdragen van werkgever en werknemers

Onder premiebijdragen van werkgever en werknemers wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Beleggingsresultaten

Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt verstaan alle aan het boekjaar toe te rekenen inkomsten uit beleggingen, zijnde dividend van aandelen en de aan het boekjaar toe te rekenen rentebedragen van vastrentende beleggingen.

Onder indirecte beleggingsopbrengsten wordt verstaan de verandering in de waarde van beleggingen.

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn verrekend de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies en valutaverschillen.

Saldo waardeoverdrachten risico pensioenfonds

Deze post bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Premies herverzekering

De risico's, voortvloeiend uit overlijdens- en arbeidsongeschiktheidstoezeggingen, zijn herverzekerd bij Zwitserleven. (Stop-loss)

Uitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

GRONDSLAGEN KASSTROOMOVERZICHT

Het kasstroomoverzicht is conform de indirecte methode opgesteld. Er is onderscheid gemaakt tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten en beleggingsactiviteiten.

5 TOELICHTING OP DE BALANS PER 31 DECEMBER 2013

(in duizenden euro's)

ACTIVA

1. Beleggingen voor risico pensioenfonds

	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
Stand per 1 januari 2013	134.207	205.404	5.920	2.009	347.540
Aankopen/verstrekkingen	10.230	133.057	-	-	143.287
Verkopen/aflossingen	-9.840	-119.460	-	-	-129.300
Overige mutaties	7.795	2.734	-11.483	2.443	1.489
Waardemutaties	20.530	-8.150	2.557	-	14.937
Stand per 31 december 2013	<u>162.922</u>	<u>213.585</u>	<u>-3.006</u>	<u>4.452</u>	<u>377.953</u>
Derivaten met een negatieve waarde					6.265
					<u>384.218</u>

	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
Stand per 1 januari 2012	120.394	162.472	16.335	-5.779	293.422
Aankopen/verstrekkingen	17.845	45.337	-	-	63.182
Verkopen/aflossingen	-15.380	-37.002	-	-	-52.382
Overige mutaties	600	3.898	-8.219	7.788	4.067
Waardemutaties	10.748	30.699	-2.196	-	39.251
Stand per 31 december 2012	<u>134.207</u>	<u>205.404</u>	<u>5.920</u>	<u>2.009</u>	<u>347.540</u>
Derivaten met een negatieve waarde					3.221
					<u>350.761</u>

Sinds 13 december 2012 is er geïnvesteerd in het PIMCO fonds voor een waarde van € 10.729 ultimo 2013 (2012: € 9.226). Sinds 1 februari 2013 is er geïnvesteerd in Standard Life Investments voor een waarde van € 30.258 ultimo 2013. Deze beleggingen zijn opgenomen onder vastrentende waarden.

Reële waarde

Schattingen en veronderstellingen

Zoals vermeld in de toelichting zijn de beleggingen van het fonds nagenoeg allemaal gewaardeerd tegen reële waarde per balansdatum en is het over het algemeen mogelijk en gebruikelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. Voor sommige andere financiële instrumenten, zoals beleggingsvorderingen en -schulden, geldt dat de boekwaarde de reële waarde benadert als gevolg van het kortetermijnkarakter van de vorderingen en schulden. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de reële waarde.

Voor het bepalen van de reële waarde van de meerderheid van de financiële instrumenten van het fonds kan gebruik worden gemaakt van marktnoteringen. Echter, bepaalde financiële instrumenten, zoals bijvoorbeeld derivaten zijn gewaardeerd door middel van gebruikmaking van waarderingmodellen en -technieken, inclusief verwijzing naar de huidige reële waarde van vergelijkbare instrumenten.

Het fonds belegt zelf in beleggingsfondsen, maar met het oog op de transparantie inzake de beleggingen is de informatie in deze toelichting gebaseerd op de beleggingen in de portefeuilles van deze beleggingsfondsen ("look through"). Voor de beleggingen in het PIMCO fonds ontbrak in 2012 de zogenaamde look through informatie omdat die op het moment van het opstellen van de jaarrekening nog niet beschikbaar was. Voor 2013 was deze wel beschikbaar en is deze verwerkt.

Directe marktnotering: beursnotering in een actieve markt (waarop geen prijsaanpassingen worden uitgevoerd).
 Waarderingsmodellen en -technieken: marktwaardebepaling niet gebaseerd op marktdata, maar gebaseerd op aannames en schattingen die de prijs significant beïnvloeden.

Op basis van deze indeling kan het volgende onderscheid worden gemaakt:

	(Directe en afgeleide marktnoteringen)	Waarderingsmodellen en technieken	Totaal
Per 31 december 2013			
Aandelen	145.914	17.008	162.922
Vastrentende waarden	213.585	-	213.585
Derivaten	-	-3.006	-3.006
Overige beleggingen	-	4.452	4.452
	<u>359.499</u>	<u>18.454</u>	<u>377.953</u>
Per 31 december 2012			
Aandelen	115.029	19.178	134.207
Vastrentende waarden	205.404	-	205.404
Derivaten	-	5.920	5.920
Overige beleggingen	-	2.009	2.009
	<u>320.433</u>	<u>27.107</u>	<u>347.540</u>

Aandelen

De aandelen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	31-12-2013		31-12-2012	
		In %		In %
Specificatie naar soort:				
Private equity aandelen	12.303	7,5	14.419	10,7
Hedgefonds	4.705	2,9	4.759	3,6
Aandelenbeleggingsfondsen	145.914	89,6	115.029	85,7
	<u>162.922</u>	<u>100,0</u>	<u>134.207</u>	<u>100,0</u>

In de institutionele fondsen is sprake van securities lending. Door Robeco Securities Lending (RSL) wordt te allen tijde 105% onderpand geëist. Er wordt dagelijks gemonitord of de waarde van het collateral nog aan deze minimumeis voldoet. Het risico wordt verder gemitigeerd door maxima te stellen aan de uitleen per tegenpartij, een kredietwaardigheidsbeoordeling van de tegenpartij en een kwaliteitstoets ten aanzien van het onderpand.

Specificatie aandelen naar bedrijfstak:

Energie	12.141	7,5	10.212	7,6
Basismaterialen	6.198	3,8	6.491	4,8
Industrie & dienstverlening	13.448	8,3	9.360	7,0
Consumenten producten	32.365	19,9	26.394	19,7
Farmacie & gezondheidszorg	16.105	9,9	12.111	9,0
Financiële dienstverlening	33.929	20,8	22.843	17,0
Informatie technologie	14.543	8,9	10.921	8,1
Telecom	9.305	5,7	8.086	6,0
Nutsbedrijven	7.034	4,3	6.827	5,1
Hedgefonds	4.705	2,9	4.759	3,6
Private equity	12.303	7,5	14.397	10,7
Liquide middelen	846	0,5	1.806	1,4
	<u>162.922</u>	<u>100,0</u>	<u>134.207</u>	<u>100,0</u>

Specificatie aandelen naar regio:

Nederland	1.433	0,9	771	0,6
Buitenland binnen EU	44.930	27,6	38.974	29,0
Buitenland buiten EU	115.713	71,0	92.656	69,0
Liquide middelen	846	0,5	1.806	1,4
	<u>162.922</u>	<u>100,0</u>	<u>134.207</u>	<u>100,0</u>

Vastrentende waarden

De vastrentende waarden kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	31-12-2013		31-12-2012	
		In %		In %
Specificatie vastrentende waarden naar soort:				
Obligatiebeleggingsfondsen	203.655	95,4	195.803	95,3
Liquide middelen	9.930	4,6	9.601	4,7
	<u>213.585</u>	<u>100,0</u>	<u>205.404</u>	<u>100,0</u>

Specificatie vastrentende waarden naar bedrijfstak:

Overheidsinstellingen	108.442	50,8	86.491	42,1
Andere staten	697	0,3	378	0,2
Banken	13.159	6,2	34.980	17,0
Overige financiële Instellingen	18.798	8,8	24.862	12,1
Handels- en industriële bedrijven	62.559	29,3	49.092	23,9
Liquide middelen	9.930	4,6	9.601	4,7
	<u>213.585</u>	<u>100,0</u>	<u>205.404</u>	<u>100,0</u>

Specificatie vastrentende waarden naar regio:

Europa (euro-zone)	173.446	81,2	157.245	76,5
Europa (niet euro-zone)	14.876	7,0	21.883	10,7
Noord Amerika	13.115	6,1	15.683	7,6
Pacific	894	0,4	1.366	0,7
Azië	32	-	1	-
Opkomende markten	11.222	5,3	9.226	4,5
	<u>213.585</u>	<u>100,0</u>	<u>205.404</u>	<u>100,0</u>

	31-12-2013	31-12-2012
Derivaten		
Valutaderivaten	843	398
Rentederivaten	-3.705	5.578
Inflation Linked Swaps	-332	-85
Overige derivaten	188	29
	<u>-3.006</u>	<u>5.920</u>

De rentederivaten betreffen Interest Rate Swaps en de overige derivaten zijn Credit Default Swaps en futures.

Negatieve derivatenposities worden opgenomen onder de kortlopende schulden.

Onderstaande tabel geeft inzicht in de derivatenposities per 31 december 2013:

Type contract	Expiratie-datum	Contract- omvang	Activa	Passiva
Valutaderivaten	2014-2015	-99.737	986	143
Rentederivaten	2014-2063	63.474	1.835	5.540
Inflation Linked Swaps	2016-2038	17.451	-	332
Overige derivaten	2014-2023	-1.704	438	250
			<u>3.259</u>	<u>6.265</u>

Onderstaande tabel geeft inzicht in de derivatenposities per 31 december 2012:

Type contract	Expiratie-datum	Contract- omvang	Activa	Passiva
Valutaderivaten	2013	-35.731	475	77
Rentederivaten	2014-2052	71.677	8.457	2.879
Inflation Linked Swaps	2014-2039	14.562	5	90
Overige derivaten	2013-2021	10.485	204	175
			<u>9.141</u>	<u>3.221</u>

	31-12-2013	31-12-2012
Overige beleggingen		
Liquide middelen vermogensbeheer	3.715	1.772
Dividendbelasting	-	25
Commodities	-	6.628
Af te handelen transacties	238	-2.736
Beleggingsdebiteuren/crediteuren	499	-3.680
	<u>4.452</u>	<u>2.009</u>

In de loop van 2013 zijn alle investeringen in commodities verkocht.

Af te handelen transacties bestaat o.a. uit af te wikkelen transacties in relatie met cash collateral € 18 verschuldigd (2012: € 1.612 te vorderen).

Beleggingsdebiteuren/crediteuren bestaat uit het saldo tussen vorderingen en verplichtingen uit hoofde van cash collateral; te vorderen € 598 (2012: € 2.540) en verschuldigd € 99 (2012: € 6.220).

2. Beleggingen voor risico deelnemers

	<u>2013</u>	<u>2012</u>
Stand per 1 januari	36.694	33.552
Premie, stortingen en direct beleggingsresultaat	2.139	2.025
Onttrekkingen	-1.085	-2.055
Indirect beleggingsresultaat risico deelnemers	2.034	3.172
Stand per 31 december	<u>39.782</u>	<u>36.694</u>

Het directe beleggingsresultaat is opgenomen onder premie en stortingen omdat dit meteen geïnvesteerd wordt. In het kasstroomoverzicht zijn deze directe beleggingsresultaten terug te vinden bij aankopen en bij directe beleggingsopbrengsten.

In de toelichting bij de staat van baten en lasten zijn de diverse componenten (premie, inkomende en uitgaande waardeoverdrachten en beleggingsresultaten) terug te vinden.

De beleggingen voor risico deelnemers kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	<u>31-12-2013</u>	<u>31-12-2012</u>
Aandelen	21.589	18.517
Vastrentende waarden	12.896	13.437
Overige beleggingen	5.297	4.740
	<u>39.782</u>	<u>36.694</u>

De beleggingen voor risico deelnemers kunnen verdeeld worden in beleggingen inzake prepensioen en beleggingen inzake Uitgebreid Ouderdomspensioen (UOP).

	<u>2013</u>	<u>2012</u>
<i>Beleggingen inzake prepensioen</i>		
Stand per 1 januari	13.661	13.398
Premie, stortingen en direct beleggingsresultaat	134	311
Onttrekkingen	-679	-951
Indirect beleggingsresultaat risico deelnemer	684	903
Stand per 31 december	<u>13.800</u>	<u>13.661</u>

	<u>2013</u>	<u>2012</u>
<i>Beleggingen inzake Uitgebreid Ouderdomspensioen (UOP)</i>		
Stand per 1 januari	23.033	20.154
Premie, stortingen en direct beleggingsresultaat	2.005	1.714
Onttrekkingen	-406	-1.104
Indirect beleggingsresultaat risico deelnemer	1.350	2.269
Stand per 31 december	<u>25.982</u>	<u>23.033</u>

	<u>31-12-2013</u>	<u>31-12-2012</u>
3. Vorderingen en overlopende activa		
Te vorderen van sponsor	131	86
Te vorderen van vermogensbeheerder	150	821
Overige vorderingen en overlopende activa	-	8
	<u>281</u>	<u>915</u>

Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

4. Liquide middelen

Liquide middelen	<u>2.016</u>	<u>2.541</u>
------------------	--------------	--------------

Onder de liquide middelen worden die kasmiddelen en tegoeden op bankrekeningen opgenomen, die onmiddellijk dan wel op korte termijn opeisbaar zijn en niet het karakter van beleggingen hebben.

PASSIVA

5. Stichtingskapitaal en reserves

	Algemene reserve
Stand per 1 januari 2012	24.391
Uit bestemming saldo van baten en lasten	8.887
Stand per 31 december 2012	33.278
Uit bestemming saldo van baten en lasten	49.739
Stand per 31 december 2013	83.017

Het stichtingskapitaal bedraagt € 0,045 en is daarom niet opgenomen in het bovenstaand overzicht.

	31-12-2013	31-12-2012
Solvabiliteit		
Minimaal vereist eigen vermogen	15.109	15.578
Vereist eigen vermogen	61.106	64.437

Het fonds hanteert 4,5% (2012: 4,4%) van de technische voorziening als minimaal vereist eigen vermogen. Het minimaal vereist eigen vermogen van € 15.109 (2012: € 15.578) en het vereist eigen vermogen van € 61.106 (2012: € 64.437) zijn berekend volgens de bestuursuitgangspunten. Bij beiden is de technische voorziening het totaal van de technische voorzieningen risico fonds en risico deelnemers. En beiden zijn gebaseerd op de technische voorzieningen berekend met de actuele markttrente en niet met de UFR.

Volgens deze berekening bevindt de vermogenspositie van het pensioenfonds zich ultimo 2013 niet in een situatie van een reserve- of dekkingstekort. Ultimo 2012 was er nog sprake van een reservetekort.

Voor de berekening van het vereist eigen vermogen wordt gebruik gemaakt van het standaardmodel.

Herstelplan

Het Pensioenfonds Robeco heeft een lange termijn herstelplan. Het lange termijn herstelplan geeft het tijdpad aan waarbinnen het pensioenfonds haar gewenste buffer weer kan opbouwen. Omdat het Pensioenfonds Robeco de laatste drie kwartalen van 2013 beschikte over deze buffer (berekend volgens de DNB normen) is het pensioenfonds uit herstel. Dat is begin 2014 aan DNB gemeld.

6. Technische voorzieningen

	Voorziening pensioen- verplichtingen
Stand per 1 januari 2012	271.400
Mutatie technische voorziening	45.958
Stand per 31 december 2010 / 1 januari 2011	317.358
Mutatie technische voorzieningen	-21.394
Stand per 31 december 2013	295.964

Bij het vaststellen van de technische voorzieningen is de actuele markttrente gehanteerd waarbij geen rekening is gehouden met de UFR en eveneens geen 3-maands middeling is toegepast.

	2013	2012
Mutatie technische voorzieningen		
Pensioenopbouw	10.588	9.438
Rentetoevoeging	1.029	4.254
Onttrekkingen voor pensioenuitkeringen	-7.424	-7.345
Toevoegingen voor uitvoeringskosten	75	44
Saldo overdrachten van rechten	-454	1.488
Wijziging markttrente	-24.244	34.243
Wijziging actuariële grondslagen	-	3.863
Overige wijzigingen	-964	-27
	-21.394	45.958

Voor de toelichting op de verschillende posten wordt verwezen naar de toelichting in de staat van baten en lasten.

De voorziening voor pensioenverplichtingen is naar categorie van deelnemers als volgt samengesteld:

	31-12-2013		31-12-2012	
	Aantal		Aantal	
Deelnemers	813	100.590	891	114.518
Gewezen deelnemers	1.541	97.709	1.474	98.916
Pensioengerechtigden	204	96.265	201	102.524
IBNR	-	1.400	-	1.400
	2.558	295.964	2.566	317.358

De methode voor de berekening van de pensioenverplichtingen is zodanig toegepast dat er geen sprake is van een financieringsachterstand. Dit betekent dat alle opgebouwde aanspraken zijn opgenomen in de technische voorzieningen.

In 2009 is een IBNR (incurred but not reported) voorziening gevormd van 1.400 met betrekking tot arbeidsongeschiktheidsrisico's voor zieke deelnemers. De IBNR is in 2012 opnieuw vastgesteld op 1.400 voor drie jaar. In 2013 heeft er geen toevoeging of onttrekking plaats gevonden.

Naar hun aard hebben de technische voorzieningen in het algemeen een langlopend karakter.

Korte beschrijving van de pensioenregeling

De pensioenregeling is per 1 januari 2011 overgegaan van een eindloonregeling naar een middelloonregeling met een pensioenleeftijd van 65 jaar.

De pensioengrondslag is gelijk aan 12 maal het vaste maandsalaris, vermeerderd met de vakantietoeslag onder aftrek van een franchise. De franchise wordt jaarlijks vastgesteld.

Tevens bestaat er recht op nabestaanden- en wezenpensioen.

Deelname aan de regeling is verplicht voor alle werknemers van Robeco Nederland B.V. vanaf de leeftijd van 21 jaar.

Jaarlijks beslist het bestuur van het fonds de mate waarin de slapersrechten en de ingegane pensioenen worden geïndexeerd. Overeenkomstig artikel 10 van de Pensioenwet kwalificeert de pensioenregeling als een uitkeringsovereenkomst.

Met ingang van 1 januari 2011 is het pensioenreglement als volgt:

- 1 De opbouw is 2,0% middelloon (was 1,75% opbouw eindloon). De toeslagverlening van het middelloon is voorwaardelijk en afhankelijk van het vermogen van het pensioenfonds. De toeslagambitie is 90% (was 80%).
- 1 Nieuw is de eigen bijdrage van 4,5% van de pensioengrondslag met een maximum van 25% van de premie.
- 1 De oude prepensioenbijdrage is afgeschaft.
- 1 De beschikbare premie voor het excedent stuk is leeftijdsafhankelijk geworden.

Voor medewerkers die voor 1 september 2010 in dienst waren geldt:

- 1 Het opbouwpercentage is 2,25%.
- 1 De eigen bijdrage wordt gefaseerd ingevoerd.
- 1 De in 2010 uitgekeerde bijdrage prepensioen is nominaal bevroren en dit bedrag zal worden uitgekeerd zolang de medewerker in dienst is van Robeco Nederland.
- 1 Indien de nieuwe beschikbare premie (UOP) leidt tot een verslechtering, is een tijdelijk compensatie geboden die gefaseerd wordt afgebouwd.

Toeslagverlening

Het pensioenfonds heeft de ambitie de opgebouwde aanspraken te verhogen met de prijsindex dan wel de loonronde. Het bestuur verwacht dat, over een langere periode gemeten, gemiddeld 90% van deze ambitie kan worden gerealiseerd. Of de verhoging wordt verleend, is afhankelijk van de financiële situatie van het fonds per jaareinde. Indien uit de berekening van de dekkingsgraad blijkt dat de gewenste beleggingsbuffer aanwezig is, zal naar verwachting volledige toeslagverlening plaats vinden.

De beslissing over toeslagverlening wordt genomen in de januari vergadering. De aanpassing gaat in op 1 februari daaropvolgend.

Het bestuur heeft in de vergadering van januari 2014 besloten dat in 2014 toeslag wordt toegekend op de ingegane en opgebouwde pensioenen. Voor actieve deelnemers wordt aangesloten bij de algemene loonronde van 3%. Voor gewezen deelnemers en gepensioneerden bedraagt de toeslag 2,5%. Beiden ingaand op 1 februari 2014.

Inhaaltoeslagen

Het bestuur heeft nadere kaders voor inhaaltoeslagen vastgelegd. Bij een dekkingsgraad van 130% heeft het bestuur de mogelijkheid de niet doorgevoerde toeslag van de laatste vijf jaar worden in te halen.

	2013	2012
7. Voorziening voor risico deelnemers		
Stand per 1 januari	36.694	33.552
Premie, stortingen en direct beleggingsresultaat	2.139	2.025
Onttrekkingen	-1.085	-2.055
Indirect beleggingsresultaat	2.034	3.172
Stand per 31 december	<u>39.782</u>	<u>36.694</u>

De voorziening pensioenverplichtingen risico deelnemers is te splitsen in een voorziening prepensioen en een voorziening Uitgebreid Ouderdomspensioen.

Het pensioenfonds kent een vrijwillige aanvullende pensioenregeling. De deelnemer kan hierin sparen voor een aanvullend pensioen. De deelnemer kan bijdragen storten voor zover de deelnemer hiervoor "fiscale ruimte" heeft. De werknemer kan er voor kiezen extra stortingen te doen in de vrijwillige aanvullende pensioenregeling ten laste van zijn bruto loon.

De werkgever stelt een premie beschikbaar over het excedentsalaris. De werknemer kan deze premie aanwenden voor de vrijwillige aanvullende pensioenregeling, dan wel er voor kiezen het bedrag toe te laten voegen aan zijn bruto loon.

	31-12-2013	31-12-2012
8. Overige schulden en overlopende passiva		
Derivaten	6.265	3.221
Schuld aan sponsor	611	-
Afdracht loonheffing en premies	229	221
Waardeoverdrachten	272	30
Te betalen kosten	138	69
Verschuldigde dividendbelasting	16	36
Overige schulden en overlopende passiva	3	4
	<u>7.534</u>	<u>3.581</u>

Alle schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

Risicobeheer en derivaten

Solvabiliteitsrisico

Het fonds wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van het fonds is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Voor het realiseren van deze doelstelling wordt gestreefd naar een toereikende solvabiliteit op basis van de marktwaarde van de pensioenverplichtingen.

Het belangrijkste risico voor het fonds betreft het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat het fonds niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. De solvabiliteit wordt gemeten zowel op basis van algemeen geldende normen als ook naar de specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd.

Indien de solvabiliteit van het fonds zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat het fonds de premie voor de onderneming en deelnemers moet verhogen en het risico dat er geen ruimte beschikbaar is voor een eventuele toeslagverlening op opgebouwde pensioenrechten. In het uiterste geval kan het noodzakelijk zijn dat het fonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten moet verminderen.

Ontwikkeling dekkingsgraad

	Pensioen- vermogen	Technische voorzieningen	Dekkings- graad
Stand 31 december 2012	350.636	317.358	110,5%
Beleggingsresultaten	15.488	-23.215	12,0%
Premiebijdragen	21.209	10.588	2,6%
Uitkeringen	-7.425	-7.424	0,2%
Overige	-927	-1.343	2,7%
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
Stand 31 december 2013	378.981	295.964	128,0%
Risico deelnemer	39.782	39.782	
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
Stand 31 december 2013	418.763	335.746	124,7%

In bovenstaande tabel is de dekkingsgraad per 31 december 2013, de dekkingsgraad zonder toevoeging van het pensioenvermogen en de technische voorziening voor risico deelnemer.

	2013 %	2012 %
Dekkingsgraad per 1 januari	109,4	108,0
Rentetermijnstructuur	8,0	-10,9
Beleggingsresultaten	4,0	11,9
Premiebijdragen	2,6	2,8
Uitkeringen	0,2	0,2
Aanpassing sterftetafels	-	-1,4
Overige	0,5	-1,2
Dekkingsgraad per 31 december	<hr/> <hr/> 124,7	<hr/> <hr/> 109,4

In de dekkingsgraad is het pensioenvermogen en de technische voorziening voor risico deelnemer meegenomen. Hierdoor is de dekkingsgraad in 2013 3,3% lager (2012: 1,1% lager).

	<u>31-12-2013</u>	<u>31-12-2012</u>
Het Surplus/Tekort volgens de bestuursuitgangspunten is als volgt:		
Voorziening pensioenverplichtingen	295.964	317.358
Buffers:		
S1 Renterisico	21.605	20.331
S2 Risico zakelijke waarden	37.587	35.286
S3 Valutarisico	10.655	16.629
S4 Grondstoffenrisico	-	1.980
S5 Kredietrisico	888	5.609
S6 Verzekeringstechnisch risico	10.951	12.153
Diversificatie effect	-27.821	-38.739
Vereist eigen vermogen (vereiste buffers)	<u>53.865</u>	<u>53.249</u>
Vereist pensioenvermogen	349.829	370.607
Aanwezig pensioenvermogen	378.981	350.636
Surplus/Tekort	<u><u>29.152</u></u>	<u><u>-19.971</u></u>

De voorziening pensioenverplichtingen ultimo 2013 (en 2012) is niet volgens de Pensioenwet en de FTK-grondslagen, maar op basis van actuele marktrente zonder toepassing van de UFR en het driemaandsgemiddelde.

Met de toepassing van de UFR volgens de richtlijnen van DNB is de Voorziening Pensioenverplichtingen € 283.964 (2012: € 294.063), het minimaal vereist eigen vermogen € 12.898 (2012: € 12.939) en het vereist eigen vermogen € 51.817 (2012: € 53.391).

Volgens deze wettelijke maatstaven heeft het pensioenfonds een toereikende solvabiliteit op 31 december 2013, even als op 31 december 2012.

Bij de berekening van de buffers past het pensioenfonds de standaardmethode toe. Voor de samenstelling van de beleggingen voor risico van het pensioenfonds wordt uitgegaan van de strategische asset mix in de evenwichtssituatie. Het tekort is gebaseerd op de berekening van de dekkingsgraad zonder de beleggingen en verplichtingen voor risico deelnemers.

Voor de vereist eigen vermogen wordt gebruik gemaakt van het standaardmodel zoals dat beschikbaar is gesteld door DNB. Hoewel er sprake is van een actief beleggingsbeleid voor zowel vastrentende als zakelijke waarden is er voor het bestuur geen aanleiding om daarom af te wijken van het standaardmodel. Het actieve beleid beperkt zich voor de meeste beleggingen tot een van te voren vastgestelde Tracking error (maximale afwijking ten opzichte van de gekozen benchmark) en er wordt geen gebruik gemaakt van illiquide beleggingen die het risico van de portefeuille kunnen verhogen.

De meeste beleggingen worden gedaan in beleggingsfondsen die dagelijks verhandelbaar zijn.

Beleid en risicobeheer

Het bestuur beschikt over een aantal beleidsinstrumenten ten behoeve van het beheersen van deze risico's. Deze beleidsinstrumenten betreffen:

- beleggingsbeleid
- premiebeleid
- herverzekeringsbeleid
- toeslagbeleid

De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vindt plaats na uitvoerige analyses ten aanzien van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. Daarbij wordt onder meer gebruikgemaakt van ALM-studies. Een ALM-studie is een analyse van de structuur van de pensioenverplichtingen en van verschillende beleggingsstrategieën en de ontwikkeling daarvan in diverse economische scenario's.

De uitkomsten van deze analyses vinden hun weerslag in jaarlijks door het bestuur vast te stellen beleggingsrichtlijnen als basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid. De beleggingsrichtlijnen geven normen en limieten aan waarbinnen de uitvoering van het beleggingsbeleid moet plaatsvinden. Ze zijn gericht op het beheersen van de volgende belangrijkste (beleggings)risico's. Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruik gemaakt van derivaten.

Marktrisico

Marktrisico omvat de mogelijkheden voor winst of verlies en omvat het renterisico, prijs(koers)risico en valutarisico.

De strategie van het fonds met betrekking tot het beleggingsrisico wordt bepaald door de beleggingsdoelstellingen. Het marktrisico wordt op dagelijkse basis bewaakt in overeenstemming met de aanwezige beleidskaders en richtlijnen. De overall-marktpositities worden periodiek gerapporteerd aan het bestuur.

Renterisico

Renterisico is het risico dat de waarden van de portefeuille vastrentende waarden en de pensioenverplichtingen veranderen als gevolg van ongunstige veranderingen in de marktrente. Dit risico bestaat doordat beleggingen en verplichtingen niet in dezelfde mate gevoelig zijn voor rentebewegingen. Het renterisico neemt af naarmate de looptijd van de beleggingen meer overeenkomt met de looptijd van de verplichtingen.

De rentegevoeligheid kan worden gemeten door middel van duration. De duration is de (met de contante waarde van de kasstromen) gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren. Het pensioenfonds streeft een rente afdekking na van 50% van de verplichtingen. De werkelijke renteafdekking 2013 is 48%.

De periodieke bewaking en sturing van de renteafdekking bij RIAM gebeurt op basis van een vergelijking tussen de duration van de strategische vastrentende waarde portefeuille op basis van benchmarks (exclusief de beleggingen in High Yield en exclusief de beleggingen in Emerging Market Debt) versus de duration van de verplichtingen.

Op balansdatum is de duration van de beleggingen korter dan de duration van de verplichtingen. Er is derhalve sprake van een zogenaamde "duration-mismatch". Dit betekent dat bij een rentestijging de waarde van beleggingen minder snel daalt dan de waarde van de verplichtingen (bij toepassing van de actuele marktrentestructuur) daalt. Hierdoor zal de dekkinggraad stijgen. Bij een rentedaling zal de waarde van de beleggingen minder snel stijgen dan de waarde van de verplichtingen, waardoor de dekkinggraad daalt.

De hoogte van de voorzieningen is bepaald door toepassing van de actuele marktrente. De UFR is niet toegepast.

De rentegevoeligheid kan worden gemeten door middel van de duration. De duration is de (met de contante waarde van de kasstromen) gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren.

	31-12-2013		31-12-2012	
	Balanswaarde	Duration	Balanswaarde	Duration
Vastrentende waarden (exclusief derivaten)	213.585	5,6	205.404	5,5
Totaal belegd vermogen	377.584	8,3	347.540	10,3
Voorziening pensioenverplichtingen	295.964	21,5	317.358	22,3

Op basis van de cijfers genoemd in de tabel kan de rentehedge als volgt worden berekend:
duration van het belegd vermogen (8,3) / duration van de verplichtingen (21,5) * de dekkingsgraadfactor (124,7/100) = 48%.

De samenstelling van de vastrentende waarden naar looptijd is als volgt:

	31-12-2013		31-12-2012	
		in %		in %
Resterende looptijd < 1 jaar	3.692	1,7	14.110	6,9
Resterende looptijd 1-5 jaar	71.215	33,3	70.210	34,2
Resterende looptijd > 5 jaar	128.748	60,3	111.483	54,2
Liquide middelen	9.930	4,7	9.601	4,7
	<u>213.585</u>	<u>100,0</u>	<u>205.404</u>	<u>100,0</u>

Prijrisico

Prijrisico is het risico van waardewijzigingen door de ontwikkeling van marktprijzen, die wordt veroorzaakt door factoren gerelateerd aan een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren. Omdat alle beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde waarbij waardewijzigingen onmiddellijk in het saldo van baten en lasten worden verwerkt, zijn alle wijzigingen in marktomstandigheden direct zichtbaar in het beleggingsresultaat. Het prijsrisico kan worden gemitigeerd door diversificatie. In aanvulling hierop kan het prijsrisico worden gehedged door het gebruik van afgeleide financiële instrumenten (derivaten), zoals opties en futures.

Valutarisico

Het pensioenfonds heeft het beleid om het valutarisico volledig af te dekken. Hierbij wordt niet per afzonderlijke positie een afdekking ingeregeld, maar beoordeling vindt plaats op totaalniveau, echter zonder rekening te houden met de beleggingen voor rekening en risico deelnemers.

de portefeuille wordt in principe - voor zover de valuta-exposure in GBP, CHF, CAD en AUD nog niet is afgedekt binnen de fondsen - deze zoveel als praktisch mogelijk afgedekt naar de euro. De overige valuta's worden niet afgedekt. Met het oog op de toenemende zorgen rond de eurozone is juni 2012 besloten om (een gedeelte van) het valutarisico naar USD en JPY niet meer te hedgen. De achterliggende gedachte is dat dit in het worst case scenario, namelijk het uiteenvallen van de euro, leidt tot een waardestijging van deze valuta's waardoor het pensioenfonds (gedeeltelijk) beschermd is tegen het uiteenvallen van de Euro.

In december 2013 is het valutarisico van de JPY weer naar het strategisch afdekkingspercentage gebracht (100%) en de afdekking van het valutarisico van de USD naar 75%.

De vreemde valutapositie voor en na afdekking door valutaderivaten is als volgt weer te geven.
De input voor deze tabel is inclusief valutatermijntransacties die afgesloten zijn in beleggingsfondsen.

	Positie voor afdekking 2013	Valuta- derivaten 2013	Nettopositie na afdekking 2013	Nettopositie na afdekking 2012
EUR	224.716	100.372	325.088	261.391
GBP	14.101	-11.828	2.273	1.102
JPY	9.117	-13.407	-4.290	6.923
USD	90.217	-56.225	33.992	53.630
AUD	6.771	-3.463	3.308	1.906
CAD	7.715	-5.399	2.316	3.137
CHF	4.832	-9.539	-4.707	1.234
SEK	1.791	-118	1.673	1.184
NOK	585	-49	536	263
DKK	1.021	118	1.139	807
HKD	3.508	555	4.063	3.510
NZD	277	-73	204	220
SGD	1.382	174	1.556	1.376
Overige	11.077	-275	10.802	10.857
	<u>377.110</u>	<u>843</u>	<u>377.953</u>	<u>347.540</u>

Actuariële risico's

Langlevenrisico

Het langlevenrisico is het belangrijkste actuariële (verzekeringstechnische) risico. Langlevenrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de voorziening pensioenverplichtingen. Als gevolg hiervan volstaat de opbouw van het pensioenvermogen niet voor de uitkering van de pensioenverplichting. Door toepassing van AG-prognosetafel 2012-2062 met adequate correcties voor ervaringssterfte is het langlevenrisico geheel verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen.

Overlijdensrisico

Het overlijdensrisico betekent dat het fonds in geval van overlijden mogelijk een nabestaandenpensioen moet toekennen waarvoor door het fonds geen voorzieningen zijn getroffen. Dit risico kan worden uitgedrukt in risicokapitalen.

Arbeidsongeschiktheidsrisico

Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat het fonds voorzieningen moet treffen voor premievrijstelling bij invaliditeit en het toekennen van een arbeidsongeschiktheidspensioen ("schadereserve"). Voor dit risico wordt jaarlijks een risicopremie in rekening gebracht. Het verschil tussen de risicopremie en de werkelijke kosten wordt verwerkt via het resultaat. De actuariële uitgangspunten voor de risicopremie worden periodiek herzien.

Het fonds heeft het arbeidsongeschiktheids- en overlijdensrisico middels een stop-loss herverzekerd. De herverzekeringsovereenkomst is aangegaan voor de periode van 1 januari 2010 tot en met 31 december 2014. Met de herverzekeraar zijn geen resultatendelingen overeengekomen.

De premie bedraagt 6,5% van de jaarpremie bij volledige herverzekering € 125 (2012: € 114). Het eigen behoud bedraagt 125% van de jaarpremie bij volledige herverzekering.

Toeslagrisico

Het bestuur van het fonds heeft de ambitie om de pensioenen te indexeren. De mate waarin dit kan worden gerealiseerd is afhankelijk van de ontwikkelingen in de rente, rendement, looninflatie en demografie. Uitdrukkelijk wordt opgemerkt dat de toeslagtoezegging van de (inactieve) deelnemers en gepensioneerden voorwaardelijk is.

Het pensioenfonds heeft in de ABTN vastgelegd dat de hoogte van de (nominale) dekkingsgraad bepalend is voor de toeslagruimte. Door de wijziging van regeling; van een eindloon naar een middelloonregeling per 1 januari 2011, is het voorwaardelijk toeslagbesluit ook relevant voor de actieve deelnemers.

Het bestuur heeft in 2012 besloten bij de berekening van de dekkingsgraad uit te gaan van de actuele markttrente en niet van de UFR. Ultimo 2013 bedraagt deze dekkingsgraad 124,7% (31 december 2012: 109,4%).

Gegeven deze dekkingsgraad heeft het bestuur besloten om per 1 februari 2014 te indexeren. Het genomen besluit is in overeenstemming met het uitgangspunt om bij een dekkingsgraad van 120% of meer volledig te indexeren. Het besluit om een toeslag te verlenen is van toepassing op alle opgebouwde en ingegane rechten. Voor werknemers wordt aangesloten bij de algemene loonronde van 3%. Voor voormalige werknemers en gepensioneerden wordt aangesloten bij de bruto CPI index 2013 en bedraagt de compensatie 2,5%. Beide compensaties gaan in per 1 februari 2014.

Concentratierisico

Grote posten zijn aan te duiden als een vorm van concentratierisico. Om te bepalen welke posten hieronder vallen moeten per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur worden gesommeerd. Als grote post wordt aangemerkt elke post die meer dan 2% van het balanstotaal uitmaakt.

	<u>31-12-2013</u>	<u>31-12-2012</u>
Duitsland	32.278	-
Frankrijk	-	14.624
Italië	8.410	31.562
Nederland	34.919	15.933
Spanje	7.468	7.273

Overige niet-financiële risico's

Operationeel risico

Operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Dergelijke risico's worden door het fonds beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering betrokken zijn op gebieden zoals interne organisatie, procedures, processen en controles, kwaliteit geautomatiseerde systemen, enzovoorts. Deze kwaliteitseisen worden bewaakt in de SLA.

Systeemrisico

Systeemrisico betreft het risico dat het mondiale financiële systeem (de internationale markten) niet langer naar behoren functioneert, waardoor beleggingen van het fonds niet langer verhandelbaar zijn en zelfs, al dan niet tijdelijk, hun waarde kunnen verliezen. Net als voor andere marktpartijen, is dit risico voor het fonds niet beheersbaar.

Specifieke financiële instrumenten (derivaten)

Voor de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt tevens gebruikgemaakt van financiële derivaten. Als hoofdregel geldt, dat derivaten uitsluitend worden gebruikt voor zover dit passend is binnen het algemene beleggingsbeleid. De portefeuillestructuur en het risicoprofiel, berekend inclusief de economische effecten van derivaten, dienen zich binnen de door het bestuur vastgestelde grenzen (limieten) te bevinden.

Het fonds gebruikt derivaten hoofdzakelijk om de hiervoor vermelde vormen van marktrisico zo veel mogelijk af te dekken. Een van de belangrijkste risico's bij derivaten is het kredietrisico. Dit is het risico dat tegenpartijen niet aan hun betalingsverplichtingen kunnen voldoen. Dit risico wordt beperkt door alleen transacties aan te gaan met te goeder naam en faam bekend staande partijen.

Het fonds maakt gebruik van de volgende financiële instrumenten.

- Valutatermijncontracten: dit zijn met individuele banken afgesloten contracten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het verkopen van een valuta en de aankoop van een andere valuta, tegen een vooraf vastgestelde prijs en op een vooraf vastgestelde datum. Door middel van valutatermijncontracten worden valutarisico's afgedekt.
- Renteswaps: dit betreft met individuele banken afgesloten contracten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het uitwisselen van rentebetalingen over een nominale hoofdsom. Door middel van swaps kan het fonds de rentegevoeligheid van de portefeuille beïnvloeden.
- Inflation Linked Swaps: worden afgesloten om het inflatierisico op de andere partij af te wentelen.

Verbonden partijen

Identiteit van verbonden partijen

Er is sprake van een relatie tussen het fonds en de sponsor, de aangesloten onderneming en haar bestuurders. De verbonden partijen zijn onder andere Robeco Direct, RIAM en Syntrus Achmea.

Transacties met bestuurders

De bestuurders, in dienst bij de werkgever, ontvangen geen beloning van het fonds. Het bestuurslid en zijn plaatsvervanger, die namens de gepensioneerden optreden, ontvangen ieder een vergoeding van € 6.000 op jaarbasis. Er zijn geen leningen verstrekt aan en er zijn geen vorderingen op (voormalige) bestuurders.

Overige transacties met verbonden partijen

Betreffende de uitvoeringsovereenkomst tussen fonds en werkgever met betrekking tot de financiering van de aanspraken en de uitvoering van de regeling wordt verwezen naar de uitvoeringsovereenkomst (onder "Overige gegevens" opgenomen).

Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

Langlopende contractuele verplichtingen

Het fonds heeft een uitbestedingsovereenkomst met Syntrus Achmea voor een periode van drie jaar, van 1 januari 2012 tot en met 31 december 2014.

De jaarlijks te betalen vergoeding bedraagt circa € 340.000. De totale verplichting voor de resterende looptijd bedraagt € 340.000.

Investeringsverplichtingen

Per balansdatum 31-12-2013 bestaat er een investeringsverplichting ten aanzien van Private Equity beleggingen van € 1.104.000 (2012: € 1.283.000).

6 TOELICHTING OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN OVER 2013

(in duizenden euro's)

	2013	2012
9. Premiebijdrage van werkgever en werknemers		
Werkgeversgedeelte	20.321	18.178
Werknemersgedeelte	708	685
Inkoop prepensioen / UOP	105	66
FVP-koopsommen	75	44
Affinanciering AO	-	9
	<u>21.209</u>	<u>18.982</u>

Met ingang van 1 januari 2011 betalen werknemers een eigen bijdrage van maximaal 4,5% van de pensioengrondslag met een maximum van 25% van de premie. Voor de werknemers die voor 1 september 2010 in dienst waren wordt de eigen bijdrage gefaseerd ingevoerd; in 2011: 0%, vanaf 2012: 1,5%, vanaf 2014: 3% en vanaf 2016: 4,5%.

De totale bijdrage van werkgever en werknemers bedraagt 55,2% van de pensioengrondslag (2012: 48,7%). Dit is exclusief de beschikbare premie.

De FVP-koopsommen worden aangewend voor de inkoop van extra pensioenaanspraken.

De kostendekkende en feitelijke premie volgens artikel 130 van de Pensioenwet zijn als volgt:

Kostendekkende premie	22.132	20.308
Feitelijke premie	22.692	20.308

De feitelijke en kostendekkende premies zijn inclusief de premiebijdrage risico deelnemers € 1.483 (2012: € 1.326).

De aan het boekjaar toe te rekenen feitelijke premie is als bate verantwoord.

De samenstelling van de kostendekkende premie is als volgt:

Actuarieel benodigde koopsom inclusief bijdrage voor risico deelnemers	12.369	11.142
Uitvoeringskosten	371	334
Solvabiliteitsopslag (Vereist Eigen Vermogen)	3.518	2.619
Financiering toeslagambitie	5.874	6.213
	<u>22.132</u>	<u>20.308</u>

10. Premiebijdragen voor risico deelnemers

Periodieke premies	<u>1.483</u>	<u>1.326</u>
--------------------	--------------	--------------

11. Beleggingsresultaten risico pensioenfonds

	Directe beleggings- opbrengsten 2013	Indirecte beleggings- opbrengsten 2013	Kosten van vermogens- beheer 2013	Totaal 2013
Aandelen	1.810	20.530	-458	21.882
Vastrentende waarden	-	-8.150	-628	-8.778
Derivaten	-	2.557	-	2.557
Overige beleggingen	-144	-	-	-144
Overige opbrengsten/lasten	-10	-	-19	-29
	<u>1.656</u>	<u>14.937</u>	<u>-1.105</u>	<u>15.488</u>

	Directe beleggings- opbrengsten 2012	Indirecte beleggings- opbrengsten 2012	Kosten van vermogens- beheer 2012	Totaal 2012
Aandelen	2.484	10.748	-301	12.931
Vastrentende waarden	-	30.699	-421	30.278
Derivaten	-	-2.196	-	-2.196
Overige beleggingen	1.190	-	-	1.190
Overige opbrengsten/lasten	-1	-	-7	-8
	<u>3.673</u>	<u>39.251</u>	<u>-729</u>	<u>42.195</u>

Ontvangen en betaalde rente betreffende rente van de rekening-courant, waardeoverdrachten, verzekeringsmaatschappijen e.d. worden opgenomen onder overige opbrengsten bij directe beleggingsopbrengsten.

12. Beleggingsresultaten risico deelnemers

	Directe beleggings- opbrengsten 2013	Indirecte beleggings- opbrengsten 2013	Kosten van vermogens- beheer	Totaal 2013	Totaal 2012
Beleggingsresultaten risico deelnemers	<u>334</u>	<u>2.034</u>	<u>-</u>	<u>2.368</u>	<u>3.670</u>

	2013	2012
13. Saldo waardeoverdrachten risico pensioenfonds		
Overgenomen pensioenverplichtingen	1.328	2.373
Overgedragen pensioenverplichtingen	-1.493	-731
	<u>-165</u>	<u>1.642</u>

Dit betreft de ontvangst van of betaling aan pensioenfonds of pensioenverzekeraar van respectievelijk de vorige of nieuwe werkgever van de contante waarde van premievrije pensioenaanspraken van deelnemers die tot de ontslagdatum zijn opgebouwd.

De ontvangsten koopsommen worden aangewend voor de inkoop van extra dienstjaren.

De toevoeging aan/ afname van de technische voorziening uit hoofde van		
- de overgenomen pensioenverplichting	1.461	2.385
- de overgedragen pensioenverplichting	-1.915	-897
Het resultaat op:		
- de overgenomen pensioenverplichting	-133	-12
- de overgedragen pensioenverplichting	422	166

14. Saldo waardeoverdrachten risico deelnemers

Overgenomen pensioenverplichtingen	322	201
Overgedragen pensioenverplichtingen	-1.085	-2.055
	<u>-763</u>	<u>-1.854</u>

15. Pensioenuitkeringen

Ouderdomspensioen	6.242	6.221
Partnerpensioen	1.085	1.045
Wezenpensioen	25	29
Afkopen	18	19
Arbeidsongeschiktheidspensioen	55	77
	<u>7.425</u>	<u>7.391</u>

De toeslag van de uitkeringen per 1 februari 2013, zoals vastgesteld door het bestuur, bedraagt 0,0% (2012: 0,0%).

De post Afkopen betreft de afkoop van pensioenen die lager zijn dan € 451,22 (2012: € 438,44) per jaar (de afkoopgrens) overeenkomstig artikel 66 van de Pensioenwet.

	2013	2012
16. Mutatie technische voorzieningen		
Mutatie boekjaar	21.394	-45.958

Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuariel berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen. Verder is hierin begrepen het effect van de individuele salarisontwikkeling (van de individuele werknemer).

Toeslagen

De pensioenopbouw van de actieve deelnemers vindt plaats op basis van middelloon.

Het pensioenfonds streeft ernaar de ingegane pensioenen en de premievrije pensioenrechten jaarlijks aan te passen aan de ontwikkeling van de consumentenprijsindex. Deze toeslagverlening heeft een voorwaardelijk karakter. Dit betekent dat geen recht op toeslagverlening bestaat en dat het niet zeker is of / en in hoeverre in de toekomst toeslagverlening zal plaats vinden. Een eventuele achterstand in de toeslagverlening kan in principe worden ingehaald.

Rentetoevoeging

De voorziening pensioenverplichtingen is in het boekjaar opgerent met 0,351% (2012: 1,544%). Dit is de éénjaarsrente uit de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur per 31 december 2012.

Pensioenuitkeringen en afkopen

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de pensioenen van de verslagperiode.

Uitvoeringskosten

Toekomstige uitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de kosten van de verslagperiode.

Wijziging rentetermijnstructuur

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. De gehanteerde rentetermijnstructuur 2013 is de actuele marktrente waarbij geen rekening is gehouden met de UFR en eveneens geen 3-maands middeling is toegepast. De rentetermijnstructuur is bepaald door de swap bid koersen om te zetten naar DNB zero.

Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder het hoofd wijziging marktrente.

Wijziging actuariële uitgangspunten

Jaarlijks worden de actuariële grondslagen en/of methoden beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien sterfte, langlevens, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen voor de gehele bevolking als voor de populatie van het fonds. De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening voor pensioenverplichtingen is een inherent onzeker proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het bestuur van het fonds. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

Overige wijzigingen

	2013	2012
Resultaat op kanssystemen:		
Resultaat op sterfte	543	-189
Resultaat op arbeidsongeschiktheid	387	321
Resultaat op mutaties	34	-105
	<u>964</u>	<u>27</u>

17. Mutatie voorziening risico deelnemers

Mutatie boekjaar	<u>3.088</u>	<u>3.142</u>
------------------	--------------	--------------

18. Herverzekeringen

Premies voor pensioenverzekering	125	114
Periodieke uitkeringen	-30	-41
	<u>95</u>	<u>73</u>

19. Uitvoeringskosten

Administratiekosten	346	340
Administratiekosten Flexioen	23	20
Controle en advieskosten	153	135
Kosten Intern Toezichtsorgaan en bestuur	34	22
Communicatiekosten	41	16
Overige kosten	70	37
	<u>667</u>	<u>570</u>

Vanwege de stijging van de communicatiekosten (o.a. website, deelnemersonderzoek) worden deze kosten apart vermeldt. Voor 2012 zijn de vergelijkende cijfers aangepast.

De hogere overige kosten worden met name veroorzaakt door workshops Mens & Kennis en opleidingen.

Specificatie accountantskosten:

Controle van de jaarrekening (verslagjaar)	35	25
Controle van de jaarrekening (voorgaand verslagjaar)	9	-6
Overige controle werkzaamheden	-	5
	<u>44</u>	<u>24</u>

Overeenkomstig artikel 96 van de Pensioenwet wordt vermeld dat:

- het pensioenfonds in het boekjaar 2013 geen dwangsommen en boetes zijn opgelegd;
- het pensioenfonds in het boekjaar 2013 geen aanwijzing als bedoeld in artikel 171 van de Pensioenwet is gegeven;
- in het boekjaar 2013 geen bewindvoerder als bedoeld in artikel 173 van de Pensioenwet is aangesteld;

	<u>2013</u>	<u>2012</u>
20. Diverse baten en lasten		
Incidentele baten	-	<u>60</u>

Personeelsleden

Bij het fonds zijn geen werknemers in dienst. De werkzaamheden worden verricht door werknemers die in dienst zijn van de werkgever.

Bezoldiging

Gepensioneerde bestuursleden ontvangen een vergoeding van € 6.000 per jaar. De overige bestuursleden ontvangen geen bezoldiging.

De leden van het Intern Toezichtsorgaan ontvangen ieder een vergoeding van € 6.000 per jaar, eventueel te vermeerderen met omzetbelasting.

Belastingen

De activiteiten van het fonds zijn vrijgesteld van belastingheffing in het kader van de vennootschapsbelasting.

Het bestuur van Stichting Pensioenfonds Robeco heeft de jaarrekening 2013 vastgesteld in de vergadering van 6 mei 2014.

Rotterdam, 6 mei 2014

Het bestuur

Ivo Frielink

Wilma de Groot

Harry Horlings

Hans Roodhorst

Martine Snoek

Jurgen Stegmann

Tom Steenkamp

Cees van Breugel

Gerard de Bruin

OVERIGE GEGEVENS

OVERIGE GEGEVENS

Gebeurtenissen na balansdatum

1 Toeslagverlening

Ultimo 2013 bedraagt de dekkingsgraad 124,7% (31 december 2012: 109,4%).

Gegeven deze dekkingsgraad heeft het bestuur besloten om per 1 februari 2014 te indexeren. Het genomen besluit is in overeenstemming met het uitgangspunt om bij een dekkingsgraad van 120% of meer volledig te indexeren. Het besluit om een toeslag te verlenen is van toepassing op alle opgebouwde en ingegane rechten. Voor werknemers wordt aangesloten bij de algemene loonronde van 3%. Voor voormalige werknemers en gepensioneerden wordt aangesloten bij de bruto CPI index 2013 en bedraagt de compensatie 2,5%. Beide compensaties gaan in per 1 februari 2014.

2 Uitvoeringsovereenkomst

Wijze van vaststelling van de verschuldigde premie

- 1 Vaststelling van de premie wordt gebaseerd op een ALM-studie waarbij de dekkingsgraad het kernbegrip is.
- 1 De premie voor de basisregeling wordt niet lager vastgesteld dan de kostendekkende premie, die volgens de ABTN door het fonds wordt vastgesteld.
- 1 Na afloop van het jaar vindt een nacalculatie plaats.

Wijze van betaling van de premie

- 1 Het fonds stuurt de kwartaalnota aan het begin van elk kwartaal.
- 1 De werkgever zal de factuur uiterlijk binnen vier weken na ontvangst betalen.

3 Wijzigingen 2014

De wijziging 2014 bestaat uit twee blokken.

Fiscale versoering

Het eerste blok is het gevolg van de fiscale versoering. Op een tweetal fiscale terreinen wordt een beperking aangebracht. Met ingang van 2014 wordt een pensioen opgebouwd met als ingangsdatum de 67 jarige leeftijd. Daarnaast wordt het maximale opbouwpercentage verlaagd van 2,25% naar 2,15%. Deelnemers in dienst na 1 september 2010 houden een opbouw van 2%.

Teneinde de communicatie goed te houden worden alle eerdere opgebouwde OP rechten actuariëel omgerekend van ingangsdatum 65 naar ingangsdatum 67 jaar. Dit voor zowel de deelnemers als slapers. De groep die nu 60 jaar of ouder is zal actief worden ondersteund om het pensioen weer te vervroegen. Voor de groep die met pensioen is gegaan verandert er niets.

De omzetting zelf heeft geen gevolgen voor het eerder opgebouwd partnerpensioen.

Deze wijzigingen zijn op 1 januari 2014 ingegaan.

Wijziging uitvoeringsovereenkomst

Het tweede blok betreft een wijziging in de uitvoeringsovereenkomst.

De financiering van het fonds geschiedt vanaf 2014 op basis van een Collective Defined Contribution regeling. De primaire doelstelling is om de kosten voor de werkgever beter beheersbaar te maken ten aanzien van volatiliteit en voorspelbaarheid alsmede buiten de reikwijdte van IFRS accountingregels te brengen.

Om dit te effectueren is in februari 2014 het volgende overeengekomen: De werkgever stort eenmalig bij in het Pensioenfonds Robeco om een dekkingsgraad van 140% te bereiken. De bijstortverplichting van de werkgever is vervallen. Voor de hoogte van de bijstorting wordt gekeken naar de dekkingsgraad per 1 januari 2014 op basis van de jaarrekening 2013 van het pensioenfonds.

De pensioenopbouw voor de actieve deelnemers wordt gefinancierd vanuit de gefixeerde premie. Wanneer de gefixeerde premie onvoldoende is voor volledige opbouw van respectievelijk 2,0% of 2,15% dan zal er geen volledige opbouw plaatsvinden. Teneinde het risico op onvolledige opbouw voor de deelnemer te beperken, zal er door het pensioenfonds een premiedepot gevormd worden van € 15 miljoen. Het bedrag benodigd voor het vormen van dit depot zal worden gestort door de werkgever.

Het pensioenfonds zal dit premiedepot aanwenden voor de aanvulling van de opbouw wanneer de gefixeerde premie ontoereikend is.

De gewijzigde financiering zal voor een periode van 5 jaar gelden. Gedurende de 5-jaars periode kan alleen een aanpassing van de hoogte van de pensioenpremie plaatsvinden indien het per 1 januari 2014 geldende fiscale maximum van 2,15% verder wordt verlaagd.

4 Resultaatverdeling

Het bestuur heeft besloten om het saldo baten en lasten van € 49.370 toe te voegen aan de Algemene Reserve.

5 ACTUARIËLE VERKLARING

Opdracht

Door Stichting Pensioenfonds Robeco te Rotterdam is aan Aon Consulting Nederland cv de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2013.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het Pensioenfonds.

Voor de toetsing van de fondsmiddelen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening. In overeenstemming met de richtlijn "Samenwerking tussen accountant en actuaris terzake van de controle van verantwoordingen van verzekeringsinstellingen" heeft de accountant van het Pensioenfonds mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid en de volledigheid van de administratieve basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeelsvorming van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De door het pensioenfonds verstrekte administratieve basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht:

- 1 heb ik ondermeer onderzocht of de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld, en
- 1 heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het Pensioenfonds.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten. Ik heb mij een oordeel gevormd over de waarschijnlijkheid waarmee het Pensioenfonds de tot balansdatum aangegeane verplichtingen kan nakomen, mede in aanmerking nemend het financieel beleid van het Pensioenfonds.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk AG geldende normen en gebruiken, en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld.

Gemeten naar de wettelijke maatstaf is ten aanzien van de verplichtingen, aangegaan tot balansdatum, sprake van een toereikende solvabiliteit.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De vermogenspositie van het Pensioenfonds is naar mijn mening uitgaande van de wettelijke maatstaven voldoende en de mogelijkheden tot het realiseren van de beoogde toeslagen zijn toereikend.

Eindhoven 6 mei 2014

Ir. Mike (M.J.M.) Pernot AAG
verbonden aan Aon Consulting Nederland cv

6 CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan het bestuur van Stichting Pensioenfonds Robeco

Verklaring betreffende de jaarrekening

Wij hebben de in dit rapport opgenomen jaarrekening 2013 van Stichting Pensioenfonds Robeco te Rotterdam gecontroleerd. Deze jaarrekening bestaat uit de balans per 31 december 2013 en de staat van baten en lasten over 2013 met de toelichting, waarin zijn opgenomen een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

Verantwoordelijkheid van het bestuur

Het bestuur van de stichting is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening die het vermogen en het resultaat getrouw dient weer te geven, alsmede voor het opstellen van het directieverslag, beide in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW). Het bestuur is tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten.

Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken van de jaarrekening en voor het getrouwe beeld daarvan, gericht op het opzetten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden. Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting. Een controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van de door het bestuur van de stichting gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing voor ons oordeel te bieden.

Oordeel

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds Robeco per 31 december 2013 en van het resultaat over 2013 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW).

Paragraaf van benadrukking

Zonder afbreuk te doen aan ons oordeel vestigen wij de aandacht op pagina 36 van het bestuursverslag, en pagina's 44 en 62 van de jaarrekening. Op deze pagina's zet het bestuur uiteen dat voor de waardering van de technische voorzieningen is besloten een rentecurve te hanteren die afwijkt van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur, omdat de gebruikte rentecurve naar de mening van het bestuur de actuele waarde van de voorziening beter weergeeft.

Verklaring betreffende overige bij of krachtens de wet gestelde eisen

Ingevolge artikel 2:393 lid 5 onder e en f BW vermelden wij dat ons geen tekortkomingen zijn gebleken naar aanleiding van het onderzoek of het directieverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, overeenkomstig Titel 9 Boek 2 BW is opgesteld, en of de in artikel 2:392 lid 1 onder b tot en met h BW vereiste gegevens zijn toegevoegd. Tevens vermelden wij dat het directieverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening zoals vereist in artikel 2:391 lid 4 BW.

Rotterdam, 6 mei 2014

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

S.A. van Kempen RA

BIJLAGEN

1 VERLOOPSTAAT DEELNEMERS

	2013		2012	
	Aantal	Aantal	Aantal	Aantal
Deelnemers				
Stand vorig boekjaar		891		906
Nieuwe toetredingen	36		70	
Ontslag met premievrije aanspraak	-110		-70	
Ontslag zonder recht	-		-6	
Ingang pensioen	-4		-9	
		<u>-78</u>		<u>-15</u>
Stand einde boekjaar		813		891
Gewezen deelnemers				
Stand vorig boekjaar		1.474		1.445
Ontslag met premievrije aanspraak	110		70	
Waardeoverdrachten	-25		-11	
Ingang pensioen	-7		-16	
Overlijden	-		-3	
Verval polis	-		-2	
Afkopen	-8		-9	
Overige oorzaken	-3		-	
		<u>67</u>		<u>29</u>
Stand einde boekjaar		1.541		1.474
Pensioentrekkenden				
Stand vorig boekjaar		201		176
Ingang pensioen	13		33	
Overlijden	-6		-5	
Afkopen	-1		-3	
Beëindiging wezenpensioen	-3		-	
		<u>3</u>		<u>25</u>
Stand einde boekjaar		204		201
		<u>2.558</u>		<u>2.566</u>